

Výročná správa o členstve Slovenskej republiky v Európskej únii za rok 2023

1. Zhrnutie

Európska komisia si na svoje funkčné obdobie rokov 2019 – 2024 nastavila strategický program rozčlenený do 6 politických prioritných oblastí. Udalosti posledných rokov, najmä globálna pandémia, vypuknutie vojny v Európe, následná energetická a ekonomická kríza, migrácia či extrémne výkyvy počasia výrazne ovplyvnili Európsku úniu v uplynulom roku a budú ju a jej politiky formovať aj počas nasledujúceho obdobia.

Vojenský konflikt na Ukrajine mal aj v roku 2023 zásadný dopad na bezpečnosť Európskej únie, spôsobil značnú hospodársku neistotu, narušil dodávateľské reťazce a viedol k mimoriadne veľkému zvýšeniu cien predovšetkým zemného plynu a elektriny. Zároveň geopolitická kríza vyvolaná konfliktom na Ukrajine a využívaním dodávok energie ako zbrane zo strany Ruska zvýšila naliehavosť toho, aby Európska únia znížila svoju závislosť od fosílnych palív urýchlením zavádzania energie z obnoviteľných zdrojov. Európska únia a členské štáty, vrátane Slovenskej republiky, pokračovali v poskytovaní politickej, humanitárnej, ekonomickej a všestrannej podpory Ukrajine. Európsky mierový nástroj (ďalej len „EPF“) popri zachovaní svojho globálneho pôsobenia finančne podporoval vojenskú pomoc Európskej únie pre Ukrajinu. V súvislosti s tzv. **koridormi solidarity**, ktoré majú pomôcť uľahčiť **tranzit ukrajinských poľnohospodárskych produktov cez územie Európskej únie**, bol v roku 2023 zaznamenaný turbulentný vývoj. Presmerovanie obchodných a tranzitných tokov ukrajinskej produkcie na vnútorný trh Európskej únie a rozdielna cenová úroveň negatívne ovplyvnili konkurencieschopnosť slovenských producentov. S cieľom vyriešiť zložitú situáciu sa Slovensko zapojilo do hľadania spoločného európskeho riešenia. Vzhľadom na to, že situácia ohľadom narušenia trhu pretrvávala, Slovenská republika, s cieľom chrániť domácich producentov, zaviedla zákaz dovozu vybraných poľnohospodárskych komodít z Ukrajiny.

Migračná situácia v Európskej únii bola v roku 2023 v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi náročná. Celkový počet nelegálnych prekročení hraníc smerom do Európskej únie vzrástol v porovnaní s rokom 2022 o viac ako 15 %. Tlak na západobalkánsku migračnú trasu, ktorá je kľúčovou z pohľadu Slovenskej republiky, sa však medzироčne znížil o približne 25 %. Napriek tomu bol na území Slovenska zaznamenaný bezprecedentný medzироčný nárast nelegálnej migrácie, keď bolo evidovaných deväťnásobne viac migrantov v porovnaní s predošlým rokom. V reakcii na prudký nárast tokov vo vnútri Európskej únie zaviedlo v druhej polovici roka až jedenásť krajín v Schengenskom priestore dočasné kontroly na vnútorných hraniciach. Slovenská republika ich začiatkom októbra zaviedla na spoločnej hranici s Maďarskom, čo malo výrazne preventívny charakter a postupne prinieslo zníženie migračných tokov smerujúcich do Slovenskej republiky. Popri tom Slovensko vyzývalo k európskym riešeniam najmä v podobe posilnenia ochrany vonkajšej hranice Európskej únie a dôsledného navracania ekonomických migrantov do ich krajín pôvodu, resp. bezpečných tretích krajín.

V priebehu roka 2023 vyvrcholili intenzívne rokovania o **reforme spoločného európskeho azylového systému Európskej únie**. Na júnovom zasadnutí ministrov vnútra sa dosiahla dohoda na kľúčových legislatívnych návrhoch Nového paktu o migrácii a azyle, a to vrátane mechanizmu solidarity pri zvládaní migračných tlakov či povinného konania na vonkajších hraniciach pri vstupe migrantov do Európskej únie. V rámci legislatívneho procesu bola následne v decembri dosiahnutá medzi Radou a Európskym parlamentom dohoda na vzájomne

akceptovateľnom kompromisnom znení. Slovenská republika v reforme presadzovala predovšetkým koncept flexibilnej solidarity, a teda odmietnutie povinných kvót na prerozdeľovanie migrantov ako jedinej akceptovateľnej formy solidarity. Rovnako odmietavý postoj Slovenská republika prezentovala voči povinným finančným príspevkom ako alternatíve za relokácie. Zároveň kladla dôraz na zvýšenie požiadaviek na strane zodpovednosti členských štátov prvého vstupu, najmä pokiaľ ide o ochranu vonkajšej hranice Európskej únie či rýchle posúdenie žiadateľov o azyl a ich prípadné okamžité navrátenie do krajín pôvodu.

Európska únia v roku 2023 oslávila **30. výročie existencie jednotného trhu Európskej únie**, ktorý priniesol uplatňovanie štyroch slobôd pre občanov, podniky, študentov a zamestnancov, čím výrazne zjednodušil ich cezhraničný pohyb. Jednotný trh býva často označovaný ako najväčší výdobytok Európskej únie, napriek tomu však pretrvávajú rôzne prekážky, pre ktoré jeho budovanie nemožno označiť za dokončené.

V druhej polovici roka 2023 bola jednou z dominantných európskych tém **strednodobá revízia viacročného finančného rámca Európskej únie na roky 2021 – 2027**, ktorej cieľom je prispôsobiť viacročný rozpočet Európskej únie aktuálnym európskym prioritám a výzvam. Slovensko v rokovaní presadzovalo vyvážený balíkový prístup zameraný jednak na zabezpečenie predvídateľnej finančnej pomoci pre Ukrajinu, ale zároveň aj na riešenie sekundárnych dopadov vojny na Ukrajinu na susediace štáty s dôrazom na migráciu a rozvoj infraštruktúry v prihraničných oblastiach. Usilovalo sa tiež presadiť zvýšenie flexibility pri využívaní eurofondov a kladlo dôraz na zachovanie objemu finančných prostriedkov na spoločnú poľnohospodársku politiku a politiku súdržnosti. Rokovania vyvrcholili na decembrovom zasadnutí Európskej rady, na ktorom 26 členských štátov dosiahlo zhodu na všetkých hlavných parametroch revízie. Vzhľadom na potrebu jednomyselnosti sa však Európska rada k tejto téme vráti počas roka 2024.

V priebehu roku 2023 sa ukončili rokovania o rozsiahlom **klimatickom balíku Fit-for-55**, ktorého hlavným cieľom je znížiť emisie skleníkových plynov v Európskej únii do roku 2030 o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. S výnimkou legislatívy o zvyšovaní energetickej efektívnosti Slovensko podporilo všetky legislatívne návrhy, pričom v rokovaní presadilo niekoľko dôležitých požiadaviek, napr. revíziu klauzulu v roku 2026 v súvislosti so znižovaním emisií CO₂ z nových automobilov, ktorá umožní prehodnotiť realitu dosiahnutia cieľa ukončiť výrobu vozidiel s konvenčným spaľovacím motorom po roku 2035. Zároveň sa Slovensku podarilo presadiť zavedenie Sociálno-klimatického kompenzačného fondu na financovanie opatrení a investícií na podporu zraniteľných domácností ohrozených energetickou chudobou.

Agende energetickej politiky v uplynulom roku dominovala **reforma dizajnu trhu s elektrinou** iniciovaná v dôsledku energetickej krízy v roku 2022. Cieľom reformy je podporiť výstavbu nových zariadení na výrobu energie či posilniť ochranu spotrebiteľa. V rokovaní Slovenská republika apelovala na sociálno-ekonomické aspekty, technologickú neutralitu a najmä význam či renesanciu jadrovej energie v kontexte dlhodobých klimaticko-energetických cieľov Európskej únie, čo sa odrazilo v silnej pozícii **koalície tzv. projadrových štátov**. Tieto princípy Slovenská republika konzistentne komunikovala aj pri ďalších iniciatívach v oblasti hospodárskych politík, o ktorých sa v roku 2023 diskutovalo v rámci Priemyselného plánu Európskej zelenej dohody (Akt o kritických nerastných surovinách a Akt o emisne neutrálnom priemysle).

V roku 2023 pokračovala realizácia Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti ako kľúčového prvku európskeho nástroja obnovy NextGenerationEU určeného na podporu reforiem a investícií v členských štátoch Európskej únie. V uplynulom roku **Slovensko aktualizovalo svoj plán obnovy a odolnosti a doplnilo ho o novú kapitolu REPowerEU**, ktorej cieľom je zvýšiť energetickú nezávislosť a prispieť k zelenej transformácii. Doplnením novej kapitoly sa hodnota upraveného plánu obnovy a odolnosti zvýšila na 6,4 mld. eur. V roku 2023 predložilo Slovensko Európskej komisii ďalšie dve žiadosti o platbu. Spolu s dvoma žiadosťami predloženými v roku 2022 sa z plánu obnovy podarilo splniť už 72 z celkového počtu 222 míľnikov a cieľov. Z pohľadu čerpania finančného príspevku splnenie míľnikov a cieľov zahrnutých do predložených žiadostí o platbu prinesie Slovensku viac ako 2,4 mld. eur.

Rok 2023 bol posledným rokom implementácie fondov **politiky súdržnosti v programovom období 2014 – 2020** a zároveň prvým rokom implementácie fondov politiky súdržnosti Európskej únie pre programové obdobie 2021 – 2027. Slovenská republika naplno využila všetky flexibility, ktoré ponúkla politika súdržnosti Európskej únie na zmiernenie následkov kríz za posledné 3 roky. Popri čerpaní zdrojov v rámci predchádzajúcich flexibilit (CRII, CRII+, REACT-EU, CARE a FAST-CARE) v roku 2023 Slovenská republika výrazne využila iniciatívu SAFE (Supporting Affordable Energy), ktorá bola zameraná na zmiernenie negatívnych dôsledkov spojených s výrazným nárastom cien energií. Na tieto opatrenia boli vyčlenené zdroje z 3 operačných programov vo výške viac ako 1 mld. eur, ktoré sú využívané na kompenzáciu zvýšených výdavkov na energie pre zraniteľné domácnosti.

V roku 2023 sa v rámci Európskej únie v kontexte budúcnosti Európy začali neformálne rozhovory o potrebe **vnútornej reformy Únie v súvislosti s pripravovaným rozširovaním** Európskej únie o potenciálne 9 nových krajín zo západného Balkánu a východného krídla. Členské štáty, vrátane Slovenskej republiky, sa v princípe zhodli na potrebe adaptácie Únie tak, aby bola schopná **efektívne rozhodovať a rýchle konať** aj po rozšírení. Vnútna reforma Európskej únie bola spolu s rozširovaním definovaná ako kľúčový prvok pripravovanej **Strategickej agendy Európskej únie na roky 2024-2029**, pričom sa zameria na nastavenie európskych politík a ich financovania, ako aj na adaptáciu vnútorných rozhodovacích procesov v rámci Únie.

Pre Slovenskú republiku bude dôležité zabezpečiť, aby boli tradičné politiky Európskej únie - **kohézna politika a spoločná poľnohospodárska politika** – modifikované tak, aby z nich mohla Slovenská republika naďalej efektívne profitovať. Pokiaľ ide o inštitucionálne otázky, najmä o **rozšírenie hlasovania kvalifikovanou väčšinou**, bude pre Slovenskú republiku prioritou dosiahnuť také nastavenie, ktoré v konečnom dôsledku **neoslabí postavenie jednotlivých členských štátov Európskej únie zrušením práva veta**. Väčšina členských štátov Európskej únie, vrátane Slovenskej republiky, sa tiež zhoduje v tom, že súčasný zmluvný rámec Únie poskytuje dostatočný priestor na jej reformu, a preto **nie je nevyhnutné venovať čas a energiu diskusii o otváraní zmlúv Európskej únie**.

Európska komisia viedla vo vzťahu k Slovenskej republike **59 konaní o porušení povinnosti** (tzv. infringementy) podľa článku 258, 259 a 260 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Z celkového počtu 59 konaní bolo 29 v štádiu formálneho oznámenia, 2 v štádiu doplňujúceho formálneho oznámenia, 19 v štádiu odôvodneného stanoviska, 1 v štádiu doplňujúceho odôvodneného stanoviska, v 1 konaní Európska komisia rozhodla o podaní žaloby na Súdny dvor Európskej únie (nejde však ešte o samotné podanie žaloby), v 3 konaniach bola podaná žaloba na Súdny dvor Európskej únie, v 1 konaní došlo k späťvzatiu

žaloby a v 3 konaniach Súdny dvor Európskej únie vydal rozsudok. Európska komisia uzavrela 36 konaní (v roku 2022 – 11). Z celkového počtu 59 konaní bolo 20 vedených z dôvodu neoznámenia transpozičných opatrení k smerniciam, 13 z dôvodu nesprávnej transpozície smerníc, 17 pre nesprávnu aplikáciu práva Európskej únie a 9 konaní bolo vedených z iných dôvodov. Oproti roku 2022 evidujeme mierny pokles počtu konaní (- 11). Slovenská republika patrí dlhodobo k štátom s nižším počtom konaní o porušení povinností vedených podľa článku 258 - 260 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Nosná časť predkladanej správy sa venuje primárne operatívnej časti výkonu európskych politík a popisuje spektrum vybraných tém, ktoré jednotlivé rezorty negociovali v roku 2023. Táto časť je rozdelená do **6 podkapitol kopírujúcich strategické priority Európskej komisie**. Rok 2023 bol veľmi náročným a intenzívnym rokom, čo odzrkadľuje ako počet prijatých nariadení a odporúčaní, tak aj počet aktivít jednotlivých rezortov v oblastiach svojej pôsobnosti.

Tretia časť materiálu podáva stručnú výpoveď o **personálnom zastúpení Slovenskej republiky v inštitúciách Európskej únie**. Tvorba európskej politiky začína na národnej úrovni. Pre Slovenskú republiku ako členský štát Európskej únie je potrebné a žiaduce, aby v štruktúrach inštitúcií Európskej únie mala zamestnaných čo najviac svojich občanov, keďže títo prispievajú k posilneniu pozície Slovenska v rámci Európskej únie.

2. Členstvo Slovenskej republiky v Európskej únii v roku 2023

2.1. Európska zelená dohoda

S cieľom posilniť konkurencieschopnosť európskeho emisne neutrálneho priemyslu a urýchlenia prechodu ku klimatickej neutralite zverejnila Európska komisia v roku 2023 oznámenie **Priemyselný plán v kontexte Zelenej dohody pre vek emisnej neutrálnosti** (ďalej „GDIP“ Green Deal Industrial Plan). Najvyššou prioritou zostáva modernizácia a dekarbonizácia energeticky náročných priemyselných odvetví, zabezpečenie profesijnej zmeny a vytvárania kvalitných pracovných miest prostredníctvom odbornej prípravy a vzdelávania. Z pohľadu udržateľnosti a konkurencieschopnosti hospodárstva Slovenskej republiky, ktoré je postavené na energeticky náročnej priemyselnej výrobe a je závislé od exportu, sú ťažiskové dva legislatívne návrhy v rámci I. piliera (Predvídateľné a zjednodušené regulačné prostredie): návrh Nariadenia o zriadení rámca opatrení na posilnenie európskeho ekosystému výroby výrobkov emisne neutrálnych technológií (ďalej len „NZIA“ Net-zero industry act) a návrh Nariadenia, ktorým sa stanovuje rámec na zaistenie bezpečných a udržateľných dodávok kritických surovín (ďalej len „CRMA“ Critical raw materials act). Dohoda na úrovni Rady sa k obojm dokumentom dosiahla rýchlo, pričom k Nariadeniu CRMA došlo k dohode medzi Európskym parlamentom a členskými štátmi, čím sa Európska únia posunula k podpore strategickej autonómie v oblasti kritických surovín. V prípade NZIA sa očakáva uzavretie kompromisného návrhu do konca februára 2024.

Dňa 15. júna 2023 vláda Slovenskej republiky vzala na vedomie informatívny materiál – **Analýzu príležitostí vyplývajúcich z Priemyselného plánu európskej Zelenej dohody**, ktorý obsahoval **SWOT analýzu** a identifikoval východiská pozície Slovenskej republiky v kontexte **GDIP**. Cieľom bolo identifikovať príležitosti pre Slovenskú republiku v oblasti investícií do emisne neutrálnych technológií, využívania kritických surovín v priemyselnej výrobe, vrátane potenciálu pre recykláciu, a potreby rozvoja zručností v zelených technológiách.

Opätovné naštartovanie Európskej únie ako **konkurencieschopného lídra na globálnom trhu s odolným a rastúcim hospodárstvom, ktorého základom je prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo**, si vyžaduje spoločnú a koordinovanú stratégiu zameranú na všetky kritické oblasti, obzvlášť rozmach priemyselnej výroby. Náš priemysel potrebuje prístup k spoľahlivým, odolným a lacným zdrojom energie, aby dosiahol ciele klimatickej neutrality. Zároveň sa zrýchľuje dopyt po čistých technológiách, čo vytvára nové príležitosti. Slovenská republika **plne podporila ciele návrhu a jednoznačne vníma jeho prínosy**. Kľúčovým rozporom medzi členskými štátmi sa však stala diskusia o zaradení jadrových technológií pod nariadenia a udelenie statusu strategických čistých technológií. **Pre Slovenskú republiku je jadro základom prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo**. Výsledkom kompromisnej dohody je prijatie cieľov nariadenia a zaradenie jadrových technológií pod strategické čisté technológie, pričom sa pre takéto projekty umožní aj efektívnejší prístup k financovaniu a jednoduchšie povoľovacie procesy. Pre Slovenskú republiku išlo o významný krok, pričom v procese rokovaní s Európskym parlamentom vystupuje s víziou rozšírenia návrhu aj o existujúce podniky, najmä energeticky náročné.

Prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo si okrem podpory priemyselnej výroby a jej dekarbonizácie vyžaduje zacielenie aj na **udržateľnú produktovú politiku**. V roku 2023 sa uzatvorili rokovania k Návrhu nariadenia o ekodizajne pre udržateľné výrobky, ktorým sa

stanovujú povinné požiadavky na ekodizajn a informácie smerom k dosiahnutiu princípu udržateľných produktov na trhu Európskej únie.

V roku 2023 vstúpilo do platnosti aj nové **Nariadenie o zriadení rámca opatrení na posilnenie ekosystému polovodičov v Európe** (ďalej len „Akt o čipoch“). Na konci roka sa uskutočnilo prvé stretnutie Európskeho výboru pre polovodiče na vysokej úrovni, ktorého hlavné úlohy sú monitorovanie a krízová reakcia. Do konca januára 2024 sa má sfinalizovať prvé posúdenie rizika pri pokročilých polovodičoch v kontexte Európskej stratégie pre hospodársku bezpečnosť.

Taktiež boli úspešne ukončené rokovania k novej **Smernici o energetickej efektívnosti**. Smernica stanovuje povinnosti členských štátov pri plnení cieľov energetickej efektívnosti v konečnej a primárnej energetickej spotrebe, pri obnove verejných budov a vo výške úspor energie do roku 2030. Smernica zavádza nový cieľ znižovania konečnej energetickej spotreby pre verejný sektor vrátane zavedenia nového zberu dát pre tento cieľ.

Európske inštitúcie dosiahli dohodu aj na revízii **Smernice o energetickej hospodárnosti budov** (ďalej len „EPBD“), ktorá stanovuje nové a ambicióznejšie požiadavky na energetickú hospodárnosť nových a obnovených budov v Európskej únii. Hlavným cieľom Smernice je, aby sa do roku 2050 transformoval fond budov na emisne neutrálny. Slovenská republika sa zdržala pri hlasovaní o texte finálnej dohody s poukázaním najmä na možné negatívne sociálne dopady.

V nadväznosti na Európsku zelenú dohodu, Akčný plán pre obehové hospodárstvo a Nový program pre spotrebiteľov zverejnila Európska komisia v roku 2023 dva legislatívne návrhy: **Smernicu o spoločných pravidlách na podporu opravy tovaru** a **Smernicu o zdôvodňovaní a oznamovaní výslovných tvrdení týkajúcich sa životného prostredia**, ktorých hlavným cieľom má byť podpora vývoja udržateľných výrobkov a obehovosti vo výrobných procesoch a posilnenie postavenia spotrebiteľov v rámci zelenej transformácie.

Koncom roka 2023 bola tiež dosiahnutá predbežná politická dohoda medzi Radou Európskej únie a Európskym parlamentom o **návrhu Smernice o posilnení postavenia spotrebiteľov v rámci zelenej transformácie prostredníctvom lepšej ochrany pred nekalými praktikami a lepšieho informovania**. Spotrebiteľom sa má poskytnúť legislatívny rámec na to, aby mohli prijímať kvalifikované rozhodnutia o kúpe produktov s ohľadom na udržateľnosť a environmentálne aspekty. Návrh smernice sa zameriava na úpravu predzmluvných informačných povinností a elimináciu niektorých nežiaducich obchodných praktík, ako napr. predčasné zastarávanie výrobkov. Slovenská republika však dohodu o smernici nemohla podporiť z dôvodu príliš vysokej novej administratívnej záťaže pre podnikateľov.

Napriek tomu, že rok 2023 priniesol **sektoru energetiky** istú úľavu, situácia ostáva naďalej vážna s pretrvávajúcimi obavami o **bezpečnosť dodávok**, čo vedie ku kolísaniu cien. Európska komisia preto v tejto súvislosti navrhla predĺžiť účinnosť trom núdzovým nariadeniam prijatým na sklonku roka 2022, ktoré preukázali pozitívny dopad na trh s energiami. Konkrétne ide o **Nariadenie pre korekciu trhu s plynom**, ktoré umožňuje zasiahnuť v prípade, ak ceny dosiahnu úroveň, ktorá by mohla nepriaznivo ovplyvniť naše hospodárstva a občanov. Druhým predpisom je **Nariadenie o solidarite**, ktoré je nástrojom pre zabezpečenie solidarity medzi členskými štátmi Európskej únie pri dodávkach plynu v prípade núdzovej situácie s nedostatkom plynu v zimnom období a ktoré umožnilo spustiť energetickú platformu pre agregáciu dopytu plynu. Tento nástroj spoločne s **povinnosťou naplnenia zásobníkov plynu** pred vykurovacou sezónou je jedným z nástrojov pre zvýšenie bezpečnosti dodávok v

Európskej únii. Tretím predpisom je **Nariadenie, ktorým sa stanovuje rámec na urýchlenie zavádzania energie z obnoviteľných zdrojov** prostredníctvom zjednodušovania a zrýchľovania povolovacích procesov pre určené skupiny projektov. Predĺženie účinnosti uvedených troch núdzových opatrení schválila Rada koncom roka 2023.

Zároveň koncom roka došlo k schváleniu tzv. **Plynárenského balíka**, ktorého cieľom je dekarbonizácia sektoru plynárenstva a zavedenie opatrení potrebných na podporu vytvárania vhodnej infraštruktúry, ako aj efektívnych trhov. Nová právna úprava má významnou mierou prispieť k odstraňovaniu prekážok brániacich dekarbonizácii a vytvoriť podmienky pre prechod k nízkouhlíkovým a obnoviteľným plynom vrátane vodíka. Taktiež bolo schválené **Nariadenie o metáne**, ktoré si kladie za cieľ sledovať a znižovať emisie metánu v energetickom sektore.

Koncom roka 2023 bol tiež schválený návrh **Nariadenia na zlepšenie usporiadania trhu s elektrinou** (ďalej len „EMD“) spolu s **Nariadením na zlepšenie ochrany Únie pred manipuláciou na veľkoobchodnom trhu s energiou** (ďalej len „REMIT“). Návrh bol reakciou na veľmi vysoké ceny a nestálosť na trhoch s elektrinou zaznamenanú v uplynulých rokoch a je založený na troch pilieroch: (i) posilniť postavenie spotrebiteľov; (ii) zvýšiť stabilitu trhov s elektrinou spolu s predvídateľnosťou nákladov na energiu; (iii) zvýšiť flexibilitu energetického systému, nákladovo efektívnym spôsobom prispieť k ambíciám Únie v oblasti klímy, prispieť ku konkurencieschopnosti hospodárstva Európskej únie a podporiť nové investície do nefosílnych zdrojov výroby elektriny.

V rámci balíka Fit for 55 bola v roku 2023 schválená revízia **Smernice o podpore obnoviteľných zdrojov energie**, na základe ktorej sa zvyšuje záväzný cieľ Európskej únie v oblasti obnoviteľných zdrojov energie do roku 2030 zo súčasných 32 % na minimálny cieľ 42,5 %. Výška celkového cieľa Európskej únie pre obnoviteľné zdroje energie, ako aj povinné podciele v sektore dopravy a v sektore vykurovania a chladenia sú veľmi ambiciózne a bude náročné ich dosiahnuť.

V novembri 2023 zorganizovala Európska komisia spolu so Slovenskou republikou **16. Európske fórum pre jadrovú energiu** (ďalej len „ENEF“). Fórum bolo príležitosťou na rozsiahlu diskusiu o príležitostiach a rizikách jadrovej energie, a najmä o úlohe jadrovej energie v strategickom rámci energetickej únie. Vo všeobecnosti vidieť obnovený záujem o jadrovú energetiku v celej Európe. Európska komisia na fóre formálne oznámila vytvorenie priemyselnej aliancie venovanej malým modulárnym reaktorom (ďalej len „SMR“) - European Industry Alliance for SMR.

Európska skupina dozorov pre **jadrovú bezpečnosť** (ďalej len „ENSREG“) mala v uplynulom období v spolupráci s ukrajinským dozorom SNRIU niekoľko mimoriadnych zasadnutí s cieľom vyhodnotiť riziko vyplývajúce z vojenských akcií Ruska na miestach a v blízkosti jadrových zariadení na Ukrajine. Aktuálne sa aktivity ENSREG sústreďujú na prípravu pracovného programu na obdobie 2024 - 2026. Po štyroch rokoch aktívnej práce **ukončila Marta Žiaková**, predsedníčka Úradu jadrového dozoru Slovenskej republiky, **predsedanie v ENSREG Plenary**.

V súlade s požiadavkami smernice Rady 2011/70/Euratom sa na žiadosť vlády Slovenskej republiky uskutočnila vo februári 2023 **misia ARTEMIS**. Cieľom misie bolo medzinárodné posúdenie vnútroštátnej politiky a vnútroštátneho programu nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnym odpadom (RAO), vyradovania jadrových zariadení a remediácie. Záverečná správa oceňuje vysoký štandard infraštruktúry pre manažment RAO z vyradovania

jadrových zariadení, zároveň formuluje pre Slovenskú republiku viaceré odporúčania a návrhy pre ďalšie zlepšenia, najmä v oblasti prípravy hlbinného úložiska pre vysokoaktívne RAO.

V rámci Európskej zelenej dohody prebieha diskusia o revízii **Smernice o zdaňovaní energie** (ďalej len „ETD“) s cieľom zosúladiť zdaňovanie energetických produktov a elektriny s politikami Európskej únie v oblasti energetiky, životného prostredia a klímy, čím by sa prispelo k úsiliu Európskej únie o zníženie emisií, a to prostredníctvom aktualizácie rozsahu energetických produktov, štruktúry sadzieb a racionalizácie využívania daňových výnimiek a daňových úľav členských štátov. Vo väzbe na citlivosť návrhu zatiaľ nedošlo k dosiahnutiu dohody.

Slovenská republika pokračuje aj v presadzovaní **infraštruktúrnych projektov spoločného záujmu Európskej únie** (ďalej len „PCI“), pričom v prioritných oblastiach Prenos a uskladňovanie elektriny, inteligentné siete pre elektrinu sa na 1. zoznam PCI/PMI podľa revidovaného nariadenia TEN-E kvalifikovali všetky **kandidátske projekty Slovenskej republiky**. Konkrétne ide o projekty SK-CZ 1x400kV vedenia medzi Ladcami a Otrokovcami, projekt skladovania elektriny modernizáciou prečerpávacej vodnej elektrárne Čierny Váh s názvom SE Integrator. Na aktuálnom zozname sa nachádzajú oba slovenské smart-grid projekty, SK-CZ projekt ACON a SK-HU projekt Danube InGrid.

Súčasťou Európskej zelenej dohody je aj **Chemická stratégia udržateľnosti**, ktorá predstavuje dlhodobú víziu politiky Európskej únie v oblasti chemikálií a usiluje o dosiahnutie netoxického životného prostredia do roku 2030. Európska únia má v súčasnosti jeden z najkomplexnejších ochranných regulačných rámcov pre chemikálie, pričom **Nariadenie o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií** (ďalej len „REACH“), **Nariadenie o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí** (ďalej len „CLP“) a **Nariadenie o sprístupňovaní biocídnych výrobkov na trhu a ich používaní** (ďalej len „BPR“) patria medzi jeho základné piliere. V rámci opatrení vyplývajúcich zo stratégie pokračovali v roku 2023 práce na revízii nariadení CLP, ktoré sa ukončili predbežnou dohodou medzi Európskym parlamentom a Radou v decembri. Slovenská republika rozumie potrebe revízie nariadení zameranej na zefektívnenie a zjednodušenie regulácie chemikálií, na podporu vývoja a zavádzania inovatívnych, bezpečných a udržateľných chemikálií a technológií. V uplynulom roku Európska komisia predložila návrh **Nariadenia o detergentoch a povrchovo aktívnych látkach**, ktorý zohľadňuje nový vývoj na trhu s inovatívnymi výrobkami a udržateľnými postupmi.

V rámci balíka Fit for 55 bola v roku 2023 schválená revízia **Smernice o systéme obchodovania s emisiami** (ďalej len „EU ETS“). Výrazný pokrok v rokovaníach sa dosiahol aj k návrhu **Nariadenia, ktorým sa zriaďuje certifikačný rámec Únie pre odstraňovanie uhlíka**. Slovensko víta návrh Komisie a podporuje snahu vytvoriť regulačný a harmonizačný rámec pre certifikáciu záchytovej uhlíka na dobrovoľnej báze. Spoločnou prioritou by malo byť reálne znížovanie emisií a používanie certifikátov by malo byť len doplnkovým nástrojom, aby nevedlo k tomu, že spoločnosti a prevádzky budú emisie v konečnom dôsledku znižovať len prostredníctvom certifikovaných záchytovej. Medziinštitucionálne rokovania o certifikácii uhlíkových záchytovej by mali byť ukončené v roku 2024.

Jednou z hlavných súčastí Európskej zelenej dohody je **Stratégia Európskej únie v oblasti biodiverzity do roku 2030**, v ktorej sa stanovujú ciele na ďalšiu ochranu prírody v Európskej únii. Stratégia má aj medzinárodný presah a je dôležitá v súvislosti s dosiahnutou dohodou počas 15. konferencie zmluvných strán Dohovoru OSN o biodiverzite COP 15 v Montreale (december 2022). Slovenská republika podporuje opatrenia Európskej únie, ktorých hlavným

zámerom je zastaviť stratu biodiverzity a degradáciu ekosystémov, zabezpečiť obnovu biodiverzity a ekosystémov vo vhodnom rozsahu a zvýšiť náš príspevok k zamedzeniu straty biodiverzity v celosvetovom meradle. Slovenská republika sa spolupodieľala na formovaní záverov Európskej únie k tomuto summitu a v nadväznosti na schválený Kunming-Montreal globálny biodiverzitný rámec začalo aj Slovensko v roku 2023 s prípravou národnej biodiverzitnej stratégie a akčného plánu do roku 2030.

V súvislosti s dlhodobým rámcom na obnovu prírody v suchozemských, ale aj morských oblastiach a zvyšovaním biodiverzity v roku 2023 pokračovali diskusie k návrhu **Nariadenia o obnove prírody**, ktoré viedli k vzájomnej dohode a v roku 2024 sa očakáva prijatie Európskym parlamentom. Návrh nariadenia o obnove prírody je vhodne rozdelený do viacerých článkov, ktoré sa sústreďujú na obnovu jednotlivých ekosystémov pri nastavení cieľov a indikátorov, vyjadrujúcich stav obnovy.

V roku 2023 vyšiel dlho očakávaný návrh **Smernice o monitorovaní a odolnosti pôdy**, ktorý nadväzuje na Stratégiu Európskej únie v oblasti pôdy do roku 2030, v súlade s ktorou majú byť do roku 2050 všetky pôdy v zdravom stave a má byť nastavená norma na ich ochranu, udržateľné využívanie a obnovu. Preto bol pôvodný návrh zamýšľaný ako zákon o zdraví pôdy. Z dôvodu chýbajúcich komplexných a harmonizovaných údajov o kondičnom stave pôdy Európska komisia pristúpila k zmene zamerať sa v prvom kroku na zjednotenie a dostupnosť údajov z monitoringu pôdy a na základe týchto údajov nastaviť ďalšiu ochranu pôdy.

Slovenská republika si v oblasti **ochrany biodiverzity** plnila záväzky vyplývajúce z členstva v Európskej únii schválením konsolidovaného znenia **národného zoznamu území európskeho významu** (ďalej len „ÚEV“), ktorý obsahuje všetky ÚEV schválené vládou v rokoch 2004 – 2022. Tento všeobecne záväzný právny predpis poskytuje prehľadnosť a právnu jednoznačnosť pre štátne inštitúcie, vlastníkov či užívateľov dotknutých pozemkov a verejnosť. Vláda Slovenskej republiky schválila 7 ďalších nariadení, vrátane tých, ktorými sa zabezpečí adekvátne ochrana biotopov hlucháňa hôrneho a zvýšenie podielu prísne chránených území (cieľ Európskej únie do roku 2030). Pokračovala aj spolupráca v rámci medzinárodných dohôd.

Z pohľadu medzinárodnej angažovanosti Európskej únie s aktívnym zapojením sa Slovenskej republiky v otázkach politiky zmeny klímy bola významná **28. konferencia zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (COP 28)** v Dubaji. Jej hlavným záverom je rozhodnutie k prvému Globálnemu hodnoteniu, ktoré pokrýva všetky oblasti klimatickej politiky, o ktorých sa na COP28 vyjednávalo, a má krajinám napomôcť pripraviť do roku 2025 ambicioznejšie národné určené príspevky. Text rozhodnutia sa odvoláva na vedecké poznatky - potrebu znížiť emisie skleníkových plynov o 43 % do 2030, 60 % do roku 2035 oproti 2019 a net zero do 2050, aby miera oteplenia neprekročila 1,5 stupňa Celzia. Ďalej uvádza, že krajiny nesmerujú k splneniu cieľov Parížskej dohody (úplná implementácia ich záväzkov povedie k otepleniu o 2,1 – 2,8 stupňa Celzia, avšak pred Parížskou dohodou to boli 4 stupne Celzia). Vyzýva preto krajiny, aby podnikli kroky k strojnásobeniu kapacity obnoviteľných zdrojov energie a zdvojnásobeniu energetickej efektívnosti do roku 2030 na globálnej úrovni. Rovnako tak aj urýchliť prechod od fosílnych palív v tomto desaťročí a nastaviť cestu k dosiahnutiu uhlíkovej neutrality v roku 2050. Európska únia označuje zahrnutie tohto textu ako zásadné v kontexte vyše 30 rokov rokovaní.

V roku 2023 bol dosiahnutý pokrok v rokovaníach k návrhu **Nariadenia o CO2 štandardoch z ťažkých úžitkových vozidiel**. Cieľom nariadenia, ktoré tvorí súčasť balíka Fit for 55, je

postupné zníženie emisií z nových kamiónov, autokarov, autobusov a návesov - od roku 2030 vo výške 45 %, od roku 2035 vo výške 65 % a po roku 2040 vo výške 90 %. Pokiaľ ide o nové mestské autobusy, tie budú musieť byť všetky od roku 2030 bezemisné. Ide o prioritný návrh z pohľadu Európskej únie a Slovenskej republiky.

V roku 2023 pokračovali aj rokovania k **Smernici o kvalite okolitého ovzdušia**. Hlavným cieľom revízie smernice o kvalite okolitého ovzdušia, ktorá je súčasťou balíka nulového znečistenia, je sprísnenie noriem kvality ovzdušia s cieľom znížiť negatívne dopady znečistenia na ľudské zdravie. Ide o prioritný návrh z pohľadu Európskej únie, ale aj Slovenskej republiky, aj vzhľadom na rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie o porušení smernice o kvalite ovzdušia v niektorých lokalitách na Slovensku (Jelšava, Košice). Očakáva sa, že rokovania budú ukončené ešte v tomto mandáte Európskeho parlamentu a Európskej komisie.

Európska komisia v minulom roku predstavila návrh **Nariadenia o požiadavkách na obehovosť konštrukcie vozidiel a o nakladaní s vozidlami po dobe životnosti**. Ambíciou návrhu je uľahčiť prechod automobilového sektora na obehové hospodárstvo vo všetkých fázach vozidla - od návrhu až po konečné spracovanie po skončení životnosti - s cieľom zachovania konkurencieschopnosti Európskej únie, presunu smerom k elektromobilom, nevyhnutnosti zohľadňovania uhlíkovej stopy pri požiadavkách na súčiastky vozidiel a pod. Slovenská republika z dôvodu zamerania hospodárstva a priemyslu považuje návrh za kľúčový.

V roku 2023 sa výrazne posunuli rokovania smerom k schváleniu nového **Nariadenia o preprave odpadov**. Koncom roka bolo schválené konečné kompromisné znenie, ktoré je výsledkom trojstranných rokovaní Európskeho parlamentu, Rady Európskej únie a Európskej komisie. O dohode bude ďalej hlasovať výbor ENVI a následne plénum Európskeho parlamentu. Hlavným cieľom revízie je zvýšiť úroveň ochrany životného prostredia a verejného zdravia, ktorá súvisí s vplyvmi nevyhovujúcej cezhraničnej prepravy odpadu. Revízia nariadenia o preprave odpadu reaguje na výzvu v rámci Európskej zelenej dohody a Akčného plánu Európskej únie pre obehové hospodárstvo..

Rovnako bol dosiahnutý pokrok v návrhu **Nariadenia o obaloch a odpadoch z obalov**, ktorý pokrýva celý životný cyklus obalov, rieši požiadavky na uvedenie obalov na trh, udržateľnosť obalov, označovanie a informovanie, povinnosti hospodárskych subjektov, posudzovanie zhody, nakladanie s odpadmi a rozšírenú zodpovednosť výrobcov.

V Rade Európskej únie sa začali rokovania o revízii **rámцovej Smernice o odpade** so zameraním na potravinový odpad a textil. Cieľom je predloženie návrhu opatrení a cieľov v oblasti znižovania potravinového odpadu do 2030, s ambíciou znížiť jeho tvorbu pri spracovaní a výrobe o 10 % v porovnaní s množstvom vzniknutým v roku 2020, a v maloobchode a inej distribúcii potravín, v reštauráciách a stravovacích službách a v domácnostiach o 30 % v porovnaní s množstvom vyprodukovaným v roku 2020. Ambíciou návrhu je aj podpora zberu, recyklácie a opätovného použitia textilného odpadu. Slovenská republika s ohľadom na Správu včasného varovania ohľadne možného nesplnenia cieľov v oblasti odpadov v členských štátoch Európskej únie, podľa ktorej je v Slovenskej republike stále problémom výkonnosť odpadového hospodárstva a závislosť od skládkovania, predmetnému návrhu venuje náležitú pozornosť.

V roku 2023 pokračovali rokovania k novej **Smernici o čistení komunálnych odpadových vôd**. Sprísnenie limitov pre vypúšťanie živín a požiadavky na odstraňovanie mikropolutantov budú predstavovať významnú reformu v systéme odkanalizovania a čistenia komunálnych

odpadových vôd. Na tieto technologické úpravy bude nevyhnutné pripraviť robustný plán výstavby verejnej kanalizácie pre všetky jestvujúce kanalizačné systémy a pre nové aglomerácie na území celého Slovenska.

Európska komisia predstavila návrh **Smernice, ktorou sa určujú povinnosti monitorovania nebezpečných a prioritných látok v povrchových a podzemných vodách**. Slovenská republika víta návrh smernice, ktorá harmonizuje systém monitorovania podzemných vôd a povrchových vôd a tiež zaraďuje nové látky do systému monitorovania, ktoré sa vyznačujú vysokou toxicitou a slabou rozložiteľnosťou vo vodnom systéme. Slovensko má výhrady k časovému harmonogramu transpozície a implementácie smernice, ako aj k návrhu nízkych koncentrácií monitorovaných látok, ktoré nie je možné detegovať pri súčasnom laboratórnom vybavení väčšiny pracovísk v Európe.

V oblasti **agendy lesov** dominovala rokovaniam príprava Európskej únie na celosvetové zasadnutie Fóra o lesoch Organizácie Spojených národov (ďalej len „UNFF 18“). Zasadnutie bolo venované príspevkom k realizácii Strategického plánu OSN pre lesy a plneniu globálnych cieľov pre lesy. Predmetný plán je základným nástrojom medzinárodného spoločenstva v boji proti odlesňovaniu a degradácii lesov a pri podpore zodpovedného a udržateľného využívania lesov vo svete. Ešte v roku 2017 stanovil globálne ciele pre lesy, ktoré je potrebné naplniť do roku 2030. Európska únia je globálnym lídrom v boji proti úbytku lesov vo svete. Slovenská republika v rámci zasadnutia UNFF 18 informovala o príspevku k plneniu globálnych cieľov pre lesy formou finančnej podpory plnenia mimoprodukčných funkcií lesov na vnútroštátnej úrovni.

Pokračujúc v trende monitoringov bol koncom uplynulého roka zverejnený návrh **Nariadenia o monitoringu lesov pre odolné európske lesy**. Cieľom návrhu je vytvoriť celoeurópsky rámec pre monitoring lesov, ktorý bude poskytovať informácie o stave a hospodárení v lesoch Európskej únie a o mnohých produktoch a ekosystémových službách, ktoré lesy poskytujú.

Slovenská republika aktívne participovala na pripomienkovaní návrhu Nariadenia o **zavedení nových modulov environmentálnych ekonomických účtov** (Lesné účty, Ekosystémové účty a Účty za environmentálne dotácie a transfery). Hlavným cieľom zavedenia nových účtov je potreba zabezpečenia spoľahlivých informácií pre plnenie úloh súvisiacich s udržateľnosťou a zmenou klímy ako ďalších úloh súvisiacich so životným prostredím.

Koncom uplynulého roka bola dosiahnutá dohoda medzi Radou a Európskym parlamentom na návrhu **Smernice o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva**, ktorá modernizuje a posilňuje právny rámec na ochranu životného prostredia trestným právom. Cieľom smernice je dosiahnuť vyššiu účinnosť vnútroštátnych, ako aj cezhraničných trestných stíhaní, účinné a odrádzajúce sankcie a lepší zber a výmenu štatistických údajov.

Na úrovni Európskej únie rezonovala v uplynulom roku téma zhodnocovania vedomostí – výsledkov **výskumu a vývoja**. Cieľom je, aby bol v Európskej únii nielen podporovaný excelentný výskum, ale darilo sa aj následne prevádzať jeho výsledky do hospodárskej a spoločenskej praxe a podporiť tak autonómiu v kritických technológiách. V tejto súvislosti Európska komisia pripravuje novú iniciatívu k pokročilým materiálom pre vedúce postavenie európskeho priemyslu, ktorá bude zameraná na nové materiály založené na bezpečnosti, udržateľnosti a cirkulárnom hospodárstve ako kľúčom predpoklade zelenej a digitálnej transformácie EU.

Kľúčovou témou sú čipy, na ktorých je závislý aj priemysel v Európskej únii. V uplynulom období boli zaznamenané negatívne dopady vo výpadkoch čipov aj v slovenských výrobných podnikoch. Cieľom je v rámci Európskej únie podporiť budovanie technologických a výrobných kapacít na území Európskej únie, vytvoriť rámec pre zaistenie bezpečnosti a stability dodávok čipov, prilákanie investícií do tejto oblasti a vytvoriť systém monitorovania a schopnosti rýchlej reakcie v prípade výpadku dodávok. V nadväznosti na schválený **Akt o čipoch** sa taktiež transformuje európske partnerstvo pre kľúčové digitálne technológie (ďalej len „KDI“) na **nové európske partnerstvo pre čipy**, ktoré bude v rámci prvej výzvy podporovať projekty v oblasti pokročilých technológií čipov, ich integrácie a polovodičov v objeme 1,67 mld. eur. Táto téma je kľúčová aj pre Slovenskú republiku, ktorá bola aktívnym členom a spolufinancovala slovenské projekty už v partnerstve KDI.

Prioritou v rámci politiky Európskej únie zostáva **otvorená veda a slobodný prístup k výsledkom výskumu z projektov financovaných z verejných zdrojov**. Tieto princípy boli podporené aj schválenými závermi Rady Európskej únie ku kvalitnému, transparentnému, otvorenému, dôveryhodnému zverejňovaniu výsledkov výskumu. V súvislosti s výsledkami výskumu a vývoja je jednou z dôležitých tém aj **ochrana vedomostí v kontexte medzinárodnej spolupráce vo výskume a vývoji**. Cieľom je podporiť zapojenie Európskej únie do spolupráce s tretími krajinami, avšak pri zachovaní európskych a národných záujmov a princípov a bezpečnosti a ochrany výsledkov výskumu a vývoja pred ich zneužitím resp. odcudzením.

V rámci posilnenia **Európskeho výskumného priestoru** (ďalej len „ERA“) Európska komisia v spolupráci s členskými štátmi implementuje 20 návrhov politických akcií, ktorých cieľom je naplňať politickú agendu nového Európskeho výskumného priestoru. Cieľom je prioritizácia investícií a zlepšenie uplatnenia výsledkov výskumu a inovácií na trhu, posilnenie mobility výskumníkov a voľný prístup k vedomostiam a technológiám a zlepšenie prístupu ku kvalitnému výskumu a infraštruktúram pre výskumníkov v rámci celej Európskej únie. Slovenská republika sa aktívne zapája do implementácie 11 politických akcií ERA prostredníctvom národných zástupcov. Slovenské subjekty sú aktívne najmä v akciách zameraných na otvorenú vedu a budovanie európskeho cloudu EOSC, výskumné infraštruktúry a rodovú rovnosť vo výskume a vývoji. Okrem hodnotenia realizácie existujúcich politických akcií je kľúčovou témou príprava súboru nových politických akcií ERA na roky 2025 – 2027. Navrhované akcie sú čiastočne pokračovaním existujúcich (napr. EOSC, vedecké kariéry, výskumné infraštruktúry, manažment výskumu a vývoja) a čiastočne pokrývajú nové témy (posilnenie slobody vedeckého bádania, vedecký kapitál alebo výmenné schémy pre výskumníkov).

Najdôležitejším nástrojom na podporu výskumu a inovácií s osobitným dôrazom na príspevok k zelenej a digitálnej transformácii je **rámcový program Európskej únie pre výskum a inovácie na roky 2021–2027 Horizont Európa**. Podľa prvých štatistík Európskej komisie sa k decembru 2023 slovenské inštitúcie 259 účasťami zapojili do 194 úspešných projektov schválených a financovaných Európskou komisiou, pričom získaný príspevok Európskej komisie dosahuje 53,49 mil. eur. Projekty smerujú najmä do oblastí Potravin, biotechnológie a ochrana životného prostredia, Klíma, energie a mobilita, Digitalizácia, priemysel a vesmír, Zdravie a do mobilitných projektov Marie Skłodowska Curie. V roku 2023 boli spustené, resp. sú pripravované viaceré výzvy na podporu zvýšenia účasti slovenských výskumníkov v programe Horizont Európa. Otvorené sú výzvy v rámci komponentu 9 Plánu obnovy a odolnosti na podporu prípravy projektov do Horizontu Európa (7,2 mil. eur) a podporu matching grantov k zdrojom získaným z programu Horizont 2020 a Horizont Európa (9,9 mil. eur). V roku 2024

sa očakáva otvorenie podporných výziev z prostriedkov štrukturálnych fondov Európskej únie v rámci programu Slovensko 2021 – 2027, ktoré budú zamerané na spolufinancovanie projektov Teaming for Excellence a podporu účasti v európskych výskumných a inovačných partnerstvách.

2.2. Európa pripravená na digitálny vek

V rámci napĺňania vízie digitálnej transformácie Európy do roku 2030 sa Európska komisia v roku 2023 naďalej snažila uľahčovať nájdenie dohody na jej predchádzajúcich návrhoch o **bezpečnom a zabezpečenom internete, európskej digitálnej identite a spoľahlivej umelej inteligencii**. Presadzovala takisto svoju **Dátovú stratégiu**, ktorá má za cieľ odomknúť ekonomický potenciál dát generovaných v Európskej únii. Európska komisia sa tiež snažila prichádzať so spôsobmi, ako zabezpečiť odolnosť rôznych oblastí v prípade budúcich kríz. Ide o oblasti jednotného digitálneho trhu, polovodičov či kybernetickej bezpečnosti.

Nariadenie o jednotnom trhu s digitálnymi službami (ďalej len „DSA“) je spolu s nariadením **o súťaže schopných a spravodlivých trhoch digitálneho sektora** (ďalej len „DMA“) jedným z hlavných akcentov Európskej únie v posilňovaní a harmonizácii digitálneho (vnútorného) trhu Európskej únie. Ich prijatím sa podporila lepšia regulácia digitálneho trhu (jeho bezpečnosti, spravodlivosti a konkurencieschopnosti) v Európe s presahmi na globálnych hráčov. **DSA** formou nových povinností zaväzuje digitálne platformy k väčšej zodpovednosti a efektívnejšiemu boju proti šíreniu nezákonného a škodlivého obsahu, ako aj nezákonných produktov. Počas roka 2023 začala Európska komisia uplatňovať niektoré jeho ustanovenia. **DSA** bude priamo a v celom rozsahu uplatniteľné od februára 2024, dokedy majú členské štáty Európskej únie povinnosť dezignovať koordinátorov digitálnych služieb, ktorí budú zabezpečovať vymáhanie **DSA** na národnej úrovni. Hlavným účelom prijatého nariadenia **DMA** je obmedziť trhovú silu veľkých online platforiem a prispieť tak k väčšej slobode spotrebiteľov. **DMA** dopĺňa právo hospodárskej súťaže a obmedzuje silu dominantných digitálnych hráčov, ktorí spĺňajú kvalitatívne a kvantitatívne kritériá vymedzené v **DMA**, a tým definíciu tzv. strážcu prístupu (gatekeeper). Cieľom nariadenia **DMA** je vytvoriť spravodlivejšiu úroveň hospodárskej súťaže a podmienok konkurencieschopnosti, podporiť rast a inovácie zavedením *ex ante* pravidiel, povinností a zákazov pre tzv. strážcov prístupu, vrátane aktérov z tretích krajín. Ide napríklad o zákaz vytvárania bariér pre vstup nových, menších a najmä inovatívnych subjektov, zákaz preferovania vlastných produktov pri odporúčacích systémoch a pod.

Nariadenie o európskej správe údajov (ďalej len „DGA“) je prvým zo súboru legislatívnych návrhov Európskej dátovej stratégie. Stanovuje nové pravidlá a mechanizmy pre dôveryhodné zdieľanie údajov. **DGA** umožní väčšie využitie údajov uchovávaných verejným sektorom (ktoré nie je možné poskytnúť všetkým ako otvorené dáta z dôvodu oprávnených záujmov tretích strán) a tiež uľahčí jednotlivcom a spoločnostiam sprístupnenie svojich údajov na dobrovoľnom základe. Úlohy, ktoré musela Slovenská republika zabezpečiť v súvislosti s jeho implementáciou sú: zriadenie príslušných orgánov pre sprístupňovanie chránených údajov verejného sektora, príslušných orgánov pre dohľad nad poskytovateľmi služieb sprostredkovania údajov, príslušných orgánov pre dohľad nad organizáciami dátového altruizmu a jednotného informačného miesta, ktoré má slúžiť ako prvé miesto kontaktu pre používateľov, ktorí majú záujem o opakované používanie údajov v držbe verejného sektora.

DGA predchádzalo ďalšiemu významnému legislatívnemu návrhu z Európskej dátovej stratégie, a to návrhu **Nariadenia o harmonizovaných pravidlách týkajúcich sa spravodlivého prístupu k údajom a ich používaniu** (ďalej len „DA“). DA stanovuje, kto a za akých podmienok môže pristupovať k údajom za účelom podpory zdieľania údajov v rámci súkromného sektora, pričom sa snaží v právnych vzťahoch súvisiacich so zdieľaním údajov docieľiť vyššiu mieru spravodlivosti, právnej istoty a transparentnosti. Nariadenie je účinné od 11. januára 2024 a uplatňuje sa od 12. septembra 2025.

Významnou témou v priebehu roka 2023 bolo posunutie sa do druhej fázy **dátového priestoru vo verejnom obstarávaní**, ktorá bude rozvíjať tri hlavné paralelné pracovné línie: pripojenie národných portálov na uverejňovanie oznámení k dátovému priestoru pre verejné obstarávanie, vývoj súboru nástrojov na analýzu údajov a integrácia mechanizmov ako umelá inteligencia a iné, integrácia historických údajov z databázy TED a prípadne z národných portálov s cieľom umožniť identifikovať trendy za posledných desať rokov a predpovedať budúce trendy.

Návrh nariadenia o umelej inteligencii (ďalej len „AIA“) predstavuje ambiciózny pokus o ustanovenie horizontálneho právneho rámca na reguláciu systémov umelej inteligencie s cieľom ochrániť bezpečnosť, zdravie a základné práva obyvateľstva a hospodárskych subjektov. Koncom roka bola dosiahnutá k návrhu politická dohoda. AIA si bude vyžadovať komplikovanú a nákladnú implementáciu vo vnútroštátnej legislatíve a v nastavení inštitucionálneho rámca. Existuje tu aj priestor pre optimalizovanie vnútroštátnych procesov pomocou využitia synergií, odborného potenciálu, technického zabezpečenia, presahu medzi jednotlivými kompetenciami a vzájomných súvislostí medzi jednotlivými aktami spomenutými najmä v tejto časti správy. Uvedenému sa venuje štúdia z Nástroja technickej podpory Európskej komisie: *„Zlepšenie podmienok pre eGovernment a AI riešenia a podpora implementácie RRP na Slovensku“*, ktorú schválila Európska komisia dňa 8. januára.

Cieľom návrhu **Aktu o interoperabilnej Európe** je zlepšiť nedostatočnú interoperabilitu verejných služieb poskytovaných členskými štátmi či orgánmi Európskej únie. Venuje sa pri tom nie len technickej, ale aj sémantickej a právnej úrovni interoperability. Okrem štruktúr na úrovni Európskej únie, ktoré budú podporovať vývoj riešení interoperability vytvorí aj povinnosť vykonať posúdenie interoperability pri vývoji nových, alebo výrazne pozmenených trans-európskych verejných služieb. Koncom roka bola dosiahnutá k návrhu politická dohoda.

V uplynulom roku bol schválený tiež návrh Rozhodnutia, ktorým sa zriaďuje politický program **Cesta k digitálnemu desaťročiu do roku 2030**. Program stanovuje mechanizmus monitorovania a spolupráce medzi Európskou komisiou a členskými štátmi pri dosahovaní cieľov digitálneho desaťročia stanovených tzv. Digitálnym kompasom. V nadväznosti na uvedené rozhodnutie pripravili všetky členské štáty návrh dokumentu Vnútroštátny plán Digitálnej dekády, ktorý predstavil analýzu súčasného stavu naprieč štyrmi dimenziami digitálnej dekády, ktoré sú digitálne zručnosti a IKT špecialisti, digitálna infraštruktúra, digitálna transformácia podnikov a digitalizácia verejných služieb, ako aj plánovaný príspevok Slovenskej republiky k naplneniu digitálnych cieľov do roku 2030. **Vnútroštátny plán digitálnej dekády Slovenskej republiky** sumarizoval všetky prijaté opatrenia v dokumentoch schválených vládou Slovenskej republiky (išlo najmä o Akčný plán digitálnej transformácie Slovenska na roky 2023-2026, Akčný plán národnej stratégie výskumu, vývoja a inovácií 2030, Národnú koncepciu informatizácie verejnej správy, Národnú stratégiu digitálnych zručností Slovenskej republiky a Akčný plán na roky 2023 – 2026, Národnú stratégiu výskumu, vývoja a inovácií 2030, Národný plán širokopásmového pripojenia, Stratégiu a akčný plán na zlepšenie

postavenia Slovenska v indexe DESI do roku 2025, Stratéziu digitálnej transformácie Slovenska 2030, Štúdiu uskutočniteľnosti - Národného plánu širokopásmového pripojenia).

Súčasný právny rámec upravujúci európske štatistiky (Nariadenie o európskej štatistike) bol prijatý v roku 2009. V roku 2015 bol revidovaný s cieľom posilniť celkovú správu Európskeho štatistického systému (ďalej ako „EŠS“) a najmä jeho odbornú nezávislosť. Hlavným cieľom návrhu nariadenia je lepšie **zosúladiť rámcové nariadenie 223/2009 s dnešným svetom poháňaným digitalizáciou a množstvom údajov**, čo EŠS umožní riešiť rastúce požiadavky na inovatívnejšie a včasnejšie štatistiky pri zachovaní súčasného inštitucionálneho usporiadania EŠS. Predmetom zásadných diskusií boli počas tvorby návrhu niektoré otázky, najmä reakcia na krízy zo strany EŠS, odplatnosť a poskytovanie náhrad súkromným držiteľom údajov za poskytnutie údajov na štatistické účely, výnimka z povinnosti poskytovania údajov súkromných držiteľov údajov pre mikro- a malé podniky. Slovensko sa aktívne podieľalo na tvorbe návrhu nariadenia.

V roku 2023 Európska komisia predstavila návrh **Nariadenia o gigabitovej infraštruktúre**. Cieľom nariadenia je uľahčiť a stimulovať zavádzanie vysokokapacitných sietí, a to podporovaním spoločného využívania existujúcej fyzickej infraštruktúry a umožnením efektívnejšieho zavádzania novej fyzickej infraštruktúry, aby sa takéto siete dali zaviesť rýchlejšie s nižšími nákladmi. členské štáty vítajú harmonizovanejší proces a riešenie nedostatkov súčasnej smernice o znižovaní nákladov pre širokopásmové pripojenie, ktorú má nové nariadenie nahradiť. Ďalší politický dialóg je naplánovaný na január 2024.

V roku 2023 bolo v Európskej komisii schválené nové znenie verzie **štátnej pomoci pre Broadband**, pre samostatné schémy a GBER. Podklady týkajúce sa sociálnych poukážok a infraštruktúry boli predmetom konzultácie s Európskou komisiou. Po ukončení procesných postupov notifikačných procesov budú vyhlásené pilotné výzvy v oblasti sociálnych poukážok a infraštruktúry.

Významným krokom v oblasti elektronizácie justície je prijatie návrhu **Nariadenia o digitalizácii justičnej spolupráce a prístupu k spravodlivosti** a návrhu **Smernice o digitalizácii justičnej spolupráce** v prvom čítaní koncom roka. Nariadenie a smernica zabezpečia dostupnosť a využívanie elektronických prostriedkov komunikácie (vrátane videokonferencií) v cezhraničných prípadoch medzi súdnymi a inými orgánmi členských štátov na jednej strane a fyzickými a právnickými osobami na strane druhej. Zriaďuje sa aj tzv. európske elektronické prístupové miesto, cez ktoré budú fyzické a právnické osoby môcť robiť podania, podávať žaloby a žiadosti, zasielať a prijímať procesné informácie a inak komunikovať s príslušnými orgánmi.

Ďalším nástrojom v oblasti digitalizácie je aj návrh **Smernice o ďalšom rozšírení a zdokonalení využívania digitálnych nástrojov a postupov v oblasti práva obchodných spoločností**, ktorý si kladie za cieľ hlbšiu adaptáciu práva obchodných spoločností na fungovanie v digitalizovanom svete. Návrh rozširuje súbor údajov, ktoré by mali byť dostupné cez systém prepojenia obchodných registrov o údaje o osobných spoločnostiach a harmonizuje pravidlá kontroly údajov pri zápise do obchodného registra.

V oblasti DPH bol predmetom diskusie komplexný **balík DPH v digitálnom veku** (ďalej len „ViDA“), ktorého cieľom je modernizácia pravidiel DPH pri zohľadnení digitálnych technológií v oblasti oznamovania údajov o cezhraničných transakciách Európskej únie, znižovanie administratívnej záťaže s cieľom odstránenia viacnásobnej registrácie na DPH pre

podniky, ktoré uskutočňujú svoju činnosť vo viacerých členských štátoch a eliminovanie narúšania hospodárskej súťaže vo vybraných oblastiach ekonomiky, ak sú tieto služby poskytované tradičnými poskytovateľmi a prostredníctvom platforiem alebo elektronických rozhraní. Aj napriek tomu, že počas roku 2023 sa diskutovali všetky piliere balíka ViDA súčasne, najväčší pokrok sa podarilo dosiahnuť v pilieri jednej registrácie na DPH, v ktorej sa podarilo dosiahnuť konsenzus na hlavných princípoch a opatreniach.

V roku 2023 sa na úrovni Európskej únie úspešne ukončili rokovania k návrhu **Nariadenia o strojových zariadeniach**. Nariadenie ustanovuje právny rámec pre uvádzanie strojových zariadení na trh a do prevádzky a po uplynutí prechodného obdobia nahradí aktuálne platnú smernicu

o strojových zariadeniach z roku 2006. V porovnaní so smernicou nariadenie okrem iného zahŕňa riziká súvisiace s digitalizáciou (napríklad umožní výrobcovi poskytnúť návod na použitie v digitálnej podobe) a novými technológiami. Bude sa vzťahovať aj na vozidlá, vrátane elektrických bicyklov, elektrických skútrov a iných zariadení osobnej mobility, ktoré nepodliehajú typovému schváleniu Európskej únie alebo inému schváleniu na úrovni Európskej únie.

Rok 2023 bol mimoriadne bohatý na legislatívnu aktivitu v Rade a Európskom parlamente aj v oblasti **kybernetickej bezpečnosti**. Počas švédskeho a španielskeho predsedníctva sa po právnej stránke dokončili tri spisy a to návrh **Nariadenia k opatreniam na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne kybernetickej bezpečnosti v inštitúciách, orgánoch, úradoch a agentúrach Únie** (ďalej len „KB EUIBAS“), ďalej návrh **Nariadenia o horizontálnych požiadavkách kybernetickej bezpečnosti pre produkty s digitálnymi prvkami** (ďalej len „CRA“) a tiež návrh **Nariadenia o stanovení rámca pre európsku digitálnu identitu** (ďalej len „IDAS2“). Zavedením aktualizovaných pravidiel elektronickej identifikácie vrátane európskej peňaženky digitálnej identity sa vytvorí pevný a právne nespochybniteľný základ spoločného digitálneho priestoru v Európskej únii. Slovensko v zastúpení NBÚ ciele zmieňovaných spisov aktívne podporovalo, pričom počas negocií týchto spisov zaslalo množstvo pozitívnej prijatých pripomienok a komentárov. Schválením uvedenej legislatívy sa posilní úroveň kybernetickej bezpečnosti v európskych inštitúciách, zvýši sa spotrebiteľská ochrana pri kúpe a využívaní rozličných softvérových a hardvérových produktov s digitálnymi prvkami a taktiež sa vytvorí predpoklad pre jednoduché a celounijné overovanie identity občanov Európskej únie využívajúcich elektronické služby.

Európska komisia v apríli 2023 zverejnila tiež nový kybernetický balíček, ktorý pozostával z dvoch nových legislatívnych a jedného nelegislatívneho spisu. Išlo o návrh **Nariadenia k opatreniam na posilnenie solidarity a kapacít v Únii na odhaľovanie kybernetických hrozieb a incidentov, prípravu a reakciu na** (ďalej len „CySOLa“), o návrh **Nariadenia o riadených bezpečnostných službách** (ďalej len „CSA+“) a o oznámenie k **Akadémii zručností v oblasti kybernetickej bezpečnosti**. Politická dohoda k obojmu spisu sa očakáva v 1. štvrtroku 2024. Slovensko podporovalo hlavné myšlienky a ciele návrhu k solidarite pod podmienkou zásadného dopracovania daného návrhu, čo sa aj podarilo, zdržalo sa pri hlasovaní o návrhu CSA+, ktorý považuje za duplicitný k existujúcej právnej úprave.

Na úrovni komitologických výborov v zmysle už prijatej sekundárnej legislatívy Európskej únie, najmä revidovanej Smernice o opatreniach na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne kybernetickej bezpečnosti v Únii (ďalej len „NIS2“), aktu o kybernetickej bezpečnosti (ďalej len „CSA“), či inej relevantnej legislatívy sa NBÚ zúčastňovalo diskusií o implementácii jednotlivých opatrení. Osobitnú pozornosť si však zaslúži príprava kandidátskych schém

kybernetickej bezpečnosti **EUCC (spoločné kritériá) a EUCS (cloudové schémy)**, ktoré sa v priebehu roka 2023 pripravili.

V roku 2023 sa podarilo aktualizovať rámec pre **súbor nástrojov kybernetickej diplomacie** (Cyber Diplomatic Toolbox), na základe ktorého bude môcť Rada prijať efektívnejšiu reakciu voči škodlivým kybernetickým aktivitám vrátane sankcií. Súčasťou tohto rámca boli tiež **rozšírené implementačné usmernenia**, ktoré zohľadnili tiež prebiehajúci konflikt na Ukrajine, vplyvy nových technológií ako aj zhoršenú geopolitickú bezpečnostnú situáciu. Okrem uvedeného Rada v máji 2023 prijala **závery Rady k európskej politike kybernetickej obrany** a v júni 2023 **závery Rady k digitálnej diplomacii**. Slovensko sa aktívne zapájalo do tvorby spomínaných strategických dokumentov.

2.3. Hospodárstvo, ktoré pracuje v prospech ľudí

Európska únia v tomto roku oslávila **30. výročie existencie jednotného trhu Európskej únie**, ktorý priniesol uplatňovanie štyroch slobôd pre občanov, podniky, študentov a zamestnancov, čím výrazne zjednodušil ich cezhraničný pohyb. Komisia k výročiu pripravila špecializovanú webovú stránku, zverejnila Oznámenie 30 rokov jednotného trhu a počas celého roka sa konalo viacero podujatí, ktoré mali zvýšiť povedomie o jednotnom trhu a podporiť jeho ďalší rozvoj. Na podporu rozvoja jednotného trhu Európska rada vyzvala na predloženie **nezávislej správy na vysokej úrovni o budúcnosti jednotného trhu**. Návrh správy by mal byť pripravený začiatkom roka 2024 a predložený na marcové zasadnutie Európskej rady.

V roku 2023 si Európska komisia a členské štáty paralelne pripomenuli 15 rokov činnosti **Informačného systému pre vnútorný trh** (ďalej len „IMI“), ktorý poskytuje jednoduchú a bezpečnú komunikáciu medzi orgánmi členských štátov (napr. zjednodušil overovanie dokladov o kvalifikácii medzi členskými štátmi). V oblasti jednotného trhu pokračovala činnosť pracovnej skupiny Európskej komisie SMET (Single Market Enforcement Task Force), ktorá vyhladáva **závažné prekážky na jednotnom trhu** s cieľom ich odstránenia alebo aspoň zjednodušenia, čím sa má zlepšiť fungovanie jednotného trhu pre podnikateľov a občanov. V roku 2023 sa venovala najmä zjednodušeniu povoľovania inštalácií zariadení na získavanie energie z obnoviteľných zdrojov, zjednodušeniu pravidiel a povinností pri vysielaní pracovníkov do iného členského štátu pri cezhraničnom poskytovaní služieb a niekoľkým ďalším projektom. Činnosť SMET už preukázala konkrétne výsledky v praxi, Slovenská republika ju podporuje a zapája sa do projektov SMET.

Tvárou v tvár súčasnej geopolitickej realite a zložitým hospodárskym a sociálnym výzvam sa v rámci koordinácie hospodárskych politík Európskej únie snaží vybudovať robustné hospodárstvo, odolné do budúcnosti, ktoré zabezpečí konkurencieschopnosť a dlhodobú prosperitu pre všetkých Európanov. To si vyžaduje integrovaný prístup vo všetkých oblastiach politiky s cieľom zvýšiť produktivitu, odolnosť, spravodlivosť a udržateľný rast v celej hospodárskej základni. **Európsky semester** poskytuje na tento účel právny rámec koordinácie politík, ktorý zahŕňa aj vykonávanie nástroja na obnovu a odolnosť (ďalej len „RRF“) a programov politiky súdržnosti. Počas roka schválené revízie plánov obnovy vrátane kapitol REPowerEU s dodatočným financovaním spolu s programami politiky súdržnosti sú príležitosťou reagovať na štrukturálne výzvy identifikované v kontexte európskeho semestra, a to aj v oblasti klímy a energetiky.

Európsky semester v roku 2023 venuje osobitnú pozornosť konkurencieschopnosti a produktivite a zároveň poskytuje aktualizovanú a podrobnejšiu analýzu energetickej

bezpečnosti a jej cenovej dostupnosti. V odporúčaníach pre jednotlivé krajiny (ďalej len „CSRs“) už okrem zdôrazňovania investícií potrebných pre znižovanie závislosti od fosílnych palív a zvyšovanie konkurencieschopnosti Európska komisia nabáda členské štáty k obozretnej fiškálnej politike. Zároveň Európska komisia odporúča čo najskôr v rokoch 2023 a 2024 zrušiť platné núdzové opatrenia na podporu energie s využitím súvisiacich úspor na zníženie deficitu verejných financií. Ak by si obnovený nárast cien energií vyžiadal nové alebo pokračujúce podporné opatrenia, je potrebné sa zamerať na ochranu zraniteľných domácností a firmy a zachovať stimuly na úspory energie.

V roku 2023 bol zverejnený očakávaný legislatívny balík k **reforme rámca hospodárskeho riadenia Európskej únie** (ďalej len „EGR“), ktorého súčasťou sú návrh Nariadenia o efektívnej koordinácii hospodárskych politík a multilaterálnom rozpočtovom dohľade, návrh Nariadenia o urýchlňovaní a objasňovaní vykonávania postupu pri nadmernom deficite, návrh Smernice o požiadavkách na rozpočtové rámce členských štátov. Cieľom reformy pravidiel by malo byť ich zjednodušenie, posilnenie jeho strednodobého zamerania, zvýšenie transparentnosti, národného vlastníctva a zlepšenie uplatňovania pravidiel. Kľúčovým prvkom nového rámca je viacročný národný fiškálno-štrukturálny plán, v ktorom krajina predstaví 4-ročné, resp. 7-ročné stropy na výdavky vedúce k dlhovej udržateľnosti. Ústredným prvkom reformy by mal byť vládou pripravený národný fiškálno-štrukturálny plán. Rada Európskej únie dosiahla v decembri politickú dohodu na kompromisnom návrhu legislatívneho balíka k reforme EGR.

Dôležitým z hľadiska rovnakých podmienok súťaže na jednotnom trhu je **Nariadenie o zahraničných subvenciách narúšajúcich vnútorný trh** (ďalej len „FSR“). Keďže Európska únia je jediná, ktorá v rámci sveta uplatňuje pravidlá štátnej pomoci, podnikatelia so sídlom v Európskej únii sa môžu aj v rámci trhu Únie stretávať v súťaži s podnikateľmi zo štátov mimo Európskej únie, ktorí sú alebo boli zvýhodnení subvenciou zo strany iného štátu. Komisia prijala potrebné delegované nariadenie, pričom aj tu sa začali procesy jeho uplatňovania. Nariadenie FSR zaviedlo osobitnú kontrolu koncentrácií, vzťahuje sa aj procesy verejného obstarávania, pričom Európska komisia zveruje aj vyšetrovacie právomoci a vydávanie rozhodnutí.

Rozpočet Európskej únie na rok 2023 bol v poradí tretí ročný rozpočet v rámci súčasného viacročného finančného rámca Európskej únie na obdobie 2021-2027. Slovenská republika je od vstupu do Európskej únie v pozícii čistého prijímateľa prostriedkov z rozpočtu Európskej únie. Do konca roka 2023 je alokovaná čiastka pre Slovenskú republiku vo výške 7 728,8 mil. eur (5 717 mil. eur z rozpočtu Európskej únie a 2 011 mil. eur z Plánu obnovy a odolnosti), z čoho vyplýva, že príjmy z Európskej únie pre Slovenskú republiku prevýšia odvody do rozpočtu Európskej únie 2023 o 6 663 mil. eur. Celková čistá finančná pozícia Slovenskej republiky voči Európskej únii za obdobie od vstupu do Európskej únie týmto dosiahla úroveň 27,9 mld. eur.

V sektore **bankovníctva** bol v roku 2023 dosiahnutý významný pokrok v implementácii pravidiel **Basel III**, kde sa podarilo uzavrieť rokovania k tzv. bankovému balíku (ďalej len „CRR/CRD“). Uvedené legislatívne návrhy by mali prispieť k posilneniu odolnosti bankového sektora, pričom sa podarilo zachovať nami presadzovanú rovnováhu medzi domovskými a hostiteľskými členskými štátmi. Rovnako sa podarilo uzavrieť rokovania k návrhu nariadenia o okamžitých úhradách v eurách. Pokračovanie politických diskusií prebiehalo aj k balíku legislatívnych návrhov zameraných na **boj proti praniu špinavých peňazí** a financovaniu terorizmu (ďalej len „AML/CFT balík“), ktorého cieľom je zlepšiť odhaľovanie podozrivých transakcií a činností a odstrániť nedostatky, ktoré páchatelia používajú na legalizovanie svojich

nezákonných príjmov a financovanie teroristických aktivít a zaviesť dohľad nad AML/CFT na úrovni Európskej únie. Koncom roka 2023 sa podarilo dosiahnuť politickú dohodu s Európskym parlamentom na časti tohto balíka, a to konkrétne na návrhu nariadenia, ktorým sa zriaďuje Úrad pre boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (ďalej len „AMLAR“).

V prvom polroku 2023 bol zverejnený balík o jednotnej mene, ktorý obsahuje návrh nariadenia o eurobankovkách a eurominciach ako zákonnom platidle, ktorý posilňuje štatút **zákonného platidla pre euro hotovosť** a návrh nariadenia o zavedení **digitálneho eura**, ako aj návrh nariadenia o **poskytovaní služieb v digitálnom eure** poskytovateľmi platobných služieb zaregistrovanými v členských štátoch, ktorých menou nie je euro. Pokiaľ ide o prácu ECB, tá v októbri 2023 prostredníctvom Rady guvernérov ECB rozhodla o ukončení investigatívnej fázy a spustení prípravnej fázy digitálneho eura.

V oblasti platobných služieb boli v prvom polroku 2023 zverejnené návrhy **Smernice o platobných službách a službách elektronických peňazí na vnútornom trhu** (ďalej len „PSD3“) a nariadenia o platobných službách na vnútornom trhu. Ide o revíziu v súčasnosti platného rámca smernice o platobných službách na vnútornom trhu (ďalej len „PSD2“) a smernice o začatí a vykonávaní činností a dohľade nad obozretným podnikaním inštitúcií elektronického peňažníctva (ďalej len „EMD“).

V prvom polroku 2023 bol taktiež zverejnený legislatívny balík na úpravu a posilnenie existujúceho rámca Európskej únie pre **krízové riadenie bánk a ochranu vkladov** so zameraním na stredné a menšie banky (ďalej len „CMDI“). Predložený návrh predstavil širokú škálu nástrojov, pomocou ktorých by mal byť zabezpečený efektívnejší rámec riešenia krízového riadenia bánk pri zachovaní finančnej stability členských štátov a ochrane daňovníkov a vkladateľov. Súčasťou balíka je aj úprava rámca **ochrany vkladov**, využívanie finančných prostriedkov systémov ochrany vkladov, cezhraničná spolupráca a transparentnosť týchto systémov. Diskusie k tomuto balíku možno považovať za súčasť dokončovania **bankovej únie**. V rámci druhého polroka 2023 bolo dosiahnuté všeobecné smerovanie Rady Európskej únie k časti tohto balíka, konkrétne k návrhu nariadenia **Daisy chains**, ktorý upravuje problematické oblasti súčasného rámca v súvislosti so zaobchádzaním s „internými minimálnymi požiadavkami na vlastné zdroje – tzv. MREL v skupinách pre riešenie krízových situácií bánk“. V prvom polroku 2023 bol zverejnený návrh nariadenia o **poskytovateľoch ESG ratingov**, ktorého cieľom je riešiť nedostatky súčasného trhu s ratingami ESG, konkrétne zvýšenie spoľahlivosti a transparentnosti ESG ratingov, nastaviť jasné pravidlá predchádzajúce konfliktom záujmov a zvýšiť integritu operácií poskytovateľov ESG ratingov. Koncom roka 2023 sa k návrhu dosiahlo všeobecné smerovanie Rady Európskej únie.

V poslednom štvrtroku 2023 bola dosiahnutá politická dohoda k legislatívnemu návrhu **Nariadenia o okamžitých platbách**. Cieľom nariadenia je zvýšiť využívanie okamžitých úhrad v eurách a uľahčiť spotrebiteľom a podnikom v Únii prístup k takýmto službám. Keďže sa návrhom zrýchlia prevody, môžu sa tak vytvoriť nové príležitosti pre inovatívne platobné služby. V roku 2023 zverejnila Európska komisia návrh **Nariadenia o rámci pre prístup k finančným údajom**, ktorého hlavným cieľom je vytvoriť podmienky pre rozvoj zdieľania zákazníckych dát s cieľom podporiť rozvoj finančných inovácií.

V sektore **kapitálového trhu** v roku 2023 pokračovali práce a diskusie k opatreniam na zatraktívnenie a zefektívnenie kapitálových trhov Európskej únie v súlade s akčným plánom „Únia kapitálových trhov pre ľudí a podniky – nový akčný plán“ z roku 2020 s cieľom zlepšenia

možností financovania pre malé a stredné podniky, ktoré tvoria základný pilier ekonomík členských štátov Európskej únie. V priebehu roka 2023 sa podarilo schváliť balík právnych predpisov ohľadne Jednotného európskeho prístupového bodu (**ESAP**), európskych zelených dlhopisov, revízie Smernice o správcov alternatívnych investičných fondov (**AIFMD**) a revízií Nariadení o trhoch s finančnými nástrojmi (**MiFIR**) a o centrálnych depozitároch cenných papierov (**CSDR**). V júni 2023 zverejnila Európska komisia návrh Nariadenia o rámci pre prístup k finančným údajom, ktorého hlavným cieľom je vytvoriť podmienky pre rozvoj zdieľania zákaznických dát a podporiť rozvoj finančných inovácií. Taktiež v októbri 2023 Európska komisia zverejnila návrh Nariadenia, pokiaľ ide o rozsah pravidiel pre referenčné hodnoty, používanie referenčných hodnôt poskytnutých správcom so sídlom v tretej krajine v Únii a určité požiadavky na podávanie správ, ktorého hlavným cieľom je zníženie počtu referenčných hodnôt v rozsahu pôsobnosti práva Európskej únie a následne aj regulačnú záťaž pre väčšinu správcov referenčných hodnôt, ako aj pre používateľov. Zvyšné legislatívne návrhy týkajúce sa centrálnych protistrán, resp. centrálnych zúčtovaných transakcií s derivátmi a legislatívne návrhy s cieľom zatraktívniť verejné kapitálové trhy v Únii pre spoločnosti a uľahčiť tak malým a stredným podnikom prístup ku kapitálu sú vo finálnom štádiu politických rokovaní s Európskym parlamentom.

Od mája 2023 začali prebiehať diskusie k **Retail Investment Package**, ktorý pozostáva z návrhu Nariadenia pokiaľ ide o dokument s kľúčovými informáciami (ďalej len „PRIIP“) a z návrhu Smernice pokiaľ ide o pravidlá Únie na ochranu retailových investorov. Cieľom uvedeného balíka je zabezpečiť, aby právny rámec pre retailové investície dostatočne posilňoval postavenie retailových investorov, a v konečnom dôsledku tak vytváral podmienky potrebné na zvýšenie ich účasti na kapitálových trhoch. Balík sa zameriava na posilnenie dôvery a ochoty retailových investorov, pokiaľ ide o bezpečné investovanie, a aby mohli využívať výhody únie kapitálových trhov Európskej únie v celom rozsahu. V druhej polovici roka 2023 došlo v **sektore ochrany finančných spotrebiteľov** k posilneniu ich ochrany v dôsledku prijatia a účinnosti Smernice o zmluvách o spotrebiteľskom úvere (ďalej len „CCD 2“) a smernice pokiaľ ide o zmluvy o finančných službách uzavreté na diaľku (ďalej len „DMFSD“).

V **sektore poisťovníctva** sa koncom roka 2023 podarilo dosiahnuť politickú dohodu s Európskym parlamentom k návrhu smernice novelizujúcej smernicu Solventnosť II (rámcová smernica upravujúca sektor poisťovníctva) ako aj k návrhu smernice, ktorou sa stanovuje rámec pre ozdravenie a riešenie krízových situácií poisťovní a zaistovní (ďalej len „IRRD“). Cieľom predmetného návrhu je zavedenie komplexného rámca pre ozdravenie a riešenie krízových situácií poisťovní a zaistovní.

V roku 2023 zverejnila Európska komisia návrh Nariadenia pokiaľ ide o rozsah pravidiel pre referenčné hodnoty, používanie referenčných hodnôt poskytnutých správcom so sídlom v tretej krajine v Únii a určité požiadavky na podávanie správ, ktorého hlavným cieľom je zníženie počtu referenčných hodnôt v rozsahu pôsobnosti práva Európskej únie a následne aj regulačnú záťaž pre väčšinu správcov referenčných hodnôt, ako aj pre používateľov. Koncom roka 2023 sa k návrhu dosiahlo všeobecné smerovanie Rady Európskej únie.

V priebehu roka 2023 v oblasti **priamych daní** pokračovali práce na viacerých otvorených témach s cieľom zabezpečiť dôraznejší a koherentnejší prístup Európskej únie k daňovým únikom a vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam prostredníctvom boja proti zneužívaniu tzv. **schránkových spoločností** na daňové účely, ako aj zefektívnenia a bezpečnejšieho fungovania **procedúry zrážkovej dane** vo vzťahu k cezhraničným investíciám.

Európska komisia v septembri 2023 publikovala novú iniciatívu **BEFIT** s cieľom zlepšenia podnikateľského prostredia v Európskej únii v oblasti priameho zdanenia, kde prichádza s návrhom na rámec spoločných pravidiel zdaňovania právnických osôb, malých a stredných podnikov so stálymi prevádzkarňami v Európskej únii, ako aj návrhom na harmonizovanejšie pravidlá transferového oceňovania v Európskej únii.

Z hľadiska **administratívnej spolupráce a transparentnosti** bola v októbri 2023 schválená revízia Smernice o administratívnej spolupráci v oblasti daní (ďalej len „DAC 8“), ktorou sa rozšírila automatická výmena o informácie o kryptoaktívach a zapracovala sa revízia štandardu oznamovania informácií o finančných účtoch s ohľadom na elektronické peniaze s cieľom reagovať na rastúcu digitalizáciu ekonomiky. V oblasti **externej daňovej stratégie Európskej únie** boli vykonané dve pravidelné aktualizácie zoznamu EÚ nespolutracujúcich jurisdikcií na daňové účely a aktuálny zoznam v súčasnosti obsahuje 16 jurisdikcií, ktoré nesplňajú kritériá listingového procesu Európskej únie. Zároveň pokračoval intenzívny technický dialóg s jurisdikciami, ktoré prijali záväzky s cieľom odstránenia identifikovaných nedostatkov.

V roku 2023 začala diskusia k legislatívnym návrhom tvoriacim tzv. colnú reformu. **Colná reforma** je dlhodobým strategickým rozhodnutím, ktorého cieľom je pružne sa prispôbiť zmenám v dodávateľských reťazcoch a lepšie chrániť finančné záujmy Európskej únie a jej členských štátov s ohľadom na bezpečnosť a ochranu a presadzovanie širokého spektra sektorových politík týkajúcich sa dovozu a vývozu tovaru. Hlavným prvkom reformy je návrh nariadenia, ktorým sa ustanovuje Colný kódex Únie a Colný orgán Európskej únie. Nový rámec prispôbi colníctvo Európskej únie na digitálnu éru a ekologické výzvy a prispeje k bezpečnejšiemu a konkurencieschopnejšiemu jednotnému trhu. Colná reforma zahŕňa zmeny zamerané na modernizáciu, zjednodušenie colných formalít a zriadenie ústredného colného orgánu Európskej únie. Diskusia k jednotlivým legislatívnym návrhom bude pokračovať aj v roku 2024.

Súčasťou súboru opatrení zameraných na zatriktívnenie verejných kapitálových trhov pre spoločnosti z Európskej únie je návrh **Smernice o viacnásobných hlasovacích právach v akcionárskych štruktúrach**. Cieľom návrhu je umožniť niektorým spoločnostiam zaviesť akcie s viacnásobným hlasovacím právom pri vstupe na rastový trh.

Návrh **smernice o harmonizácii niektorých aspektov insolvenčného práva** sa zameriava na viaceré aspekty insolvenčného práva ako sú odporovateľnosť v konkurze, vyhľadávanie a vymáhanie majetku do podstaty, pred-dohodnuté konania (prepack), konkurz mikropodnikov, zodpovednosť štatutárov za podanie návrhu na konkurz, či veriteľský výbor a opatrenia na zvýšenie efektívnosti. Návrh **Nariadenia o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách** bol predložený Európskou komisiou v roku 2023 a kladie si za cieľ nahradiť a zlepšiť fungovanie doterajšej smernice o boji proti oneskoreným platbám a to zjednotením legislatívy na európskej úrovni, odstránením výnimiek z prísnych platobných lehôt a harmonizácia úrokovej sadzby pri oneskorených platbách.

Slovenská republika v kontexte Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (POO) v roku 2023 **pokračovala v implementácii reforiem a investícií** v nastavenom tempe. Schopnosť implementovať viaceré opatrenia z POO, tak ako boli pôvodne definované, bola ohrozená prudkým nárastom cien energií, stavebných materiálov, infláciou a narušením dodávateľských reťazcov, ktoré vznikli v súvislosti s inváziou Ruskej federácie na Ukrajinu. Nemenej dôležitým dôvodom pre revíziu POO bolo **pridanie novej kapitoly REPowerEU**, ktorá

reaguje na vojenský konflikt na Ukrajine a s ním súvisiace výzvy. V tejto súvislosti čelí Slovensko v európskom ako aj národnom kontexte neodkladným výzvam, ktoré musia urýchlene znížiť závislosť od ruských fosílnych palív, zrýchliť zelenú transformáciu a zároveň zvýšiť odolnosť a bezpečnosť energetického systému v celej Európskej únii. Z týchto dôvodov pristúpila Slovenská republika k revízii POO, ktorá reagovala na všetky výzvy, ktoré by mohli ohroziť jeho úspešnú implementáciu. **Nová celková alokácia aktualizovaného POO, vrátane kapitoly REPowerEU, predstavuje 6,4 miliardy eur.** Slovenská republika podala v roku 2023 Európskej komisii **tretiu a štvrtú žiadosť o platbu v celkovej výške 1,75 mld. eur** (vrátane predfinancovania).

V oblasti **priemyselného vlastníctva** prebiehali v roku 2023 rokovania o revízii pravidiel na **ochranu dizajnov** s cieľom modernizovať systém ochrany dizajnov v Európskej únii, kde sú kľúčovými témami ochrana dizajnu náhradných dielov a s tým súvisiaca liberalizácia trhu s náhradnými dielmi, poplatky za komunitárnu ochranu a dĺžka prechodného obdobia. Európska komisia zverejnila **patentový balík**, ktorým dopĺňa existujúci rámec ochrany práv duševného vlastníctva v oblasti patentov. Navrhované nariadenia o patentoch nevyhnutných pre normy, o udeľovaní nútených licencií na patenty v krízových situáciách a o revízii právnych predpisov o dodatkových ochranných osvedčeníach vytvoria transparentnejší a účinnejší rámec práv duševného vlastníctva. Predkladaný patentový balík dopĺňa systém **Jednotného patentu Európskej únie**, ktorý začal fungovať v júni 2023. Na jeseň boli úspešne ukončené rokovania a prijaté nové **Nariadenie o ochrane zemepisných označení remeselných a priemyselných výrobkov**, ktoré poskytne komunitárnu ochranu aj tejto špecifickej skupine výrobkov, ktorých ochrana má na Slovensku dlhoročnú tradíciu.

V rámci politík pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a spotrebiteľské záležitosti sa podarilo dosiahnuť všeobecného smerovania k návrhu **Smernice, ktorou sa ustanovuje európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím a európsky parkovací preukaz pre osoby so zdravotným postihnutím**. Cieľom smernice je zaviesť štandardizovaný európsky preukaz pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý bude validovať ich status priznaný podľa národnej legislatívy a postupov domáceho členského štátu a bude tak zabezpečovať prístup k službám a výhodám poskytovaných zdravotne postihnutým osobám v inom členskom štáte na rovnakom princípe. Európska parkovacia karta má za cieľ nahradiť doterajší formát, nakoľko rozdielna implementačná prax má za následok jej sťažené používanie naprieč členskými štátmi.

Po roku a pol rokovaní bolo prijaté všeobecné smerovanie k návrhu **Smernice o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy**, pričom išlo o krehký kompromis medzi úrovňami ambície členských štátov, najmä pokiaľ ide o kritériá tzv. právnej domnienky zamestnaneckého statusu. Momentálne prebiehajú rokovania v rámci trialógov, kde sa kolegiálatori snažia dosiahnuť dohodu.

Rok 2023 sa niesol v znamení zručností v zmysle implementácie cieľov a nosnej myšlienky **Európskeho roka zručností**. Predmetná iniciatíva má poskytnúť ďalší impulz celoživotnému vzdelávaniu a využitiu potenciálu európskej pracovnej sily, zosúladiť zručností s potrebami trhu práce, podpore investícií a konkurencieschopnosti podnikov, pričom kladie dôraz aj na spoluprácu s tretími krajinami a prilákanie ľudí so zručnosťami požadovanými v Európskej únii. Samozrejme táto téma nemá časové hranice, ale ciele Európskeho roka zručností budú zvyrazňované aj v roku 2024.

K posilňovaniu sociálnej dimenzie Európskej únie prispievajú v kontexte reformy rámca hospodárskeho riadenia EGR paralelné **diskusie k sociálnym investíciám** na úrovni Európskej

únie a tiež technická práca na vytváraní nových monitorovacích a analytických nástrojov v procese Európskeho semestra. Sociálne investície s pridanou hodnotou môžu napomôcť k implementácii Európskeho piliera sociálnych práv, udržateľnému a inkluzívnemu ekonomickému rastu, zvýšeniu konkurencieschopnosti a produktivity a sociálno-ekonomickej odolnosti. Politická diskusia k sociálnym investíciám bezprostredne nadviazala na diskusiu o reformách a investíciách na podporu **rámca sociálnej konvergencie**. Výstupom z tejto diskusie bola zhoda, že investície na podporu ľudského kapitálu nemajú len sociálne ciele, ale prispievajú aj k ekonomickým cieľom a teda k fiškálnej konsolidácii. Samotné hodnotenie skutočnej hospodárskej a sociálnej návratnosti sociálnych investícií však predstavuje výzvu, ktorú je potrebné naďalej adresovať robustnejším zberom dát a rozvojom spoľahlivej metodológie.

Dôležitosť **sociálnej ekonomiky** ako efektívneho nástroja regionálneho rozvoja, spoločenskej integrácie a zvýšenie kvality života aj v menej rozvinutých regiónoch bola posilnená prijatím odporúčania Rady v tejto oblasti. Podobne sa stalo aj pri téme **sociálneho dialógu**, kde sa takisto prijalo odporúčanie Rady, ktorého cieľom je podpora a posilnenie sociálneho dialógu na úrovni Európskej únie, ako aj na národnej úrovni pri rešpektovaní autonómneho postavenia sociálnych partnerov.

Z politického hľadiska bolo pre Slovenskú republiku významné pôsobenie **Európskeho orgánu práce** (ďalej len „ELA“), prvej európskej agentúry sídliacej v Slovenskej republike, ktorá každoročne združuje na svojich podujatiach v Bratislave stovky expertov v oblasti pracovnej mobility spomedzi členských štátov Európskej únie. Slovenská republika naďalej poskytuje ELA a jej zamestnancom výsady a imunity vyplývajúce z medzinárodnej Zmluvy o sídle ELA, vrátane asistenčných služieb zamestnancom a ich rodinným príslušníkom. ELA sa v súčasnosti nachádza v tzv. konsolidačnej fáze, kedy venuje dostatok zdrojov širokej škále konkrétnych oblastí činnosti v zmysle svojho mandátu. Plná funkčnosť orgánu sa očakáva v roku 2024. Aj v roku 2023 ELA pokračoval s horizontálnymi aktivitami v sektore **medzinárodnej cestnej dopravy**. Prierezovou prioritou činnosti ELA na rok 2023 bolo **vysielanie pracovníkov v stavebníctve**, pričom na jeseň bola spustená celoeurópska informačná kampaň #EU4FairConstruction. Vzhľadom na vysoký počet pracovníkov vyslaných zo Slovenskej republiky v tomto sektore je táto aktivita pre nás vysoko relevantná a Slovenská republika sa do súvisiacich aktivít aktívne zapája.

Komisia predložila správu **Hodnotenie prvého roka vykonávania strategických plánov Spoločnej poľnohospodárskej politiky** (ďalej len „SPP“) **v rokoch 2023 až 2027**. Členské štáty sa museli vysporiadať s mnohými výzvami ako vysoké ceny energií a iných vstupov, infláciou, volatilitou cien, extrémnymi výkyvmi počasia. V kontexte výziev, ktoré priniesol rok 2023 bolo potrebné klásť dôraz na stabilitu a predvídateľnosť pre poľnohospodárov, ako aj na význam zjednodušenia a uľahčenia procesov modifikácie strategických plánov. Európska komisia schválila v novembri 2023 **prvú modifikáciu strategického plánu SPP pre Slovenskú republiku**. Zmeny sa dotkli najmä definície aktívneho poľnohospodára, rámca aplikačnej praxe v rámci noriem dobrého poľnohospodárskeho a environmentálneho stavu, ekoschémy, agrolesníckych systémov a sektorových intervencií.

Rada Európskej únie na jeseň schválila **závery o Dlhodobej vízii pre vidiecke oblasti Európskej únie**, v ktorých poskytla Európskej komisii a členským štátom politické usmernenie zamerané na ďalšiu podporu prosperity, odolnosti a sociálnej štruktúry vidieckych oblastí a vidieckych komunít. V záveroch sa zdôrazňuje kľúčový prínos vidieckych oblastí v rámci hospodárskej aktivity Európskej únie, k zelenej a digitálnej transformácii a k opatreniam

v oblasti klímy. Rok 2023 možno považovať z pohľadu zmeny prístupu k európskym vidieckym oblastiam za významný, nakoľko boli Radou Európskej únie na jar schválené závery **k možnostiam biohospodárstva vo svetle súčasných výziev s osobitným dôrazom na vidiecke oblasti**. Opatrenia inkorporované v tejto iniciatíve sa usilujú o podporu udržateľnejšej, konkurencieschopnejšej a odolnejšej Európy s využitím potenciálu, ktorý ponúka obehové biohospodárstvo. Európska únia vníma potenciál biohospodárstva ako jeden z kľúčových elementov pri plnení environmentálnych a klimatických cieľov v rámci Európskej zelenej dohody, pričom sa očakáva zvýšenie konkurencieschopnosti a potravinovej bezpečnosti nie len vidieckych oblastí, ale celej Európskej únie. Slovenská republika dlhodobo zastáva názor, že význam vidieckych oblastí je potrebné dávať do popredia, keďže tvoria až 46 % územia a obýva ich 42 % obyvateľstva. Preto považujeme iniciatívy zamerané na stabilizáciu obyvateľstva, udržateľný rozvoj a ochranu prírodných zdrojov vidieka a vidieckych oblastí za obzvlášť dôležité.

V oblasti cestnej dopravy bola v máji 2023 predstavená revízia **Nariadenia o požiadavkách na prestávky a doby denného a týždenného odpočinku v odvetví príležitostnej osobnej dopravy**. Revízia prinesie flexibilnejšiu úpravu, keďže odvetvie príležitostnej osobnej dopravy má odlišné charakteristiky v porovnaní s nákladnou dopravou a pravidelnou osobnou dopravou.

Na jeseň bola dosiahnutá finálna dohoda s Európskym parlamentom k **revízii Smernice o inteligentných dopravných systémoch** (ďalej len „IDS“), ktorá má prispieť k cieľom dekarbonizácie, digitalizácie a väčšej odolnosti dopravnej infraštruktúry. Revízia je prepojená aj s ďalšími legislatívami, napr. TEN-T a balíkom pre mestskú mobilitu. Je tiež konzistentná s návrhom nového nariadenia o zavádzaní infraštruktúry pre alternatívne palivá (ďalej len „AFIR“) a obsahuje aj odkazy na zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky alebo informácie o dostupnosti bezpečných a chránených parkovísk.

Pokiaľ ide o oblasť **technickej harmonizácie motorových vozidiel**, diskusia sa zameriavala na viacero návrhov. Ešte v roku 2022 bol predstavený **návrh nariadenia Euro 7**, ktorému bola venovaná pomerne veľká pozornosť vzhľadom na jeho politickú citlivosť. Pre Slovenskú republiku bolo podmienkou realistické nastavenie termínov pre ukončenie registrácie vozidiel neplniacich toto nariadenie tak, aby ich priemysel bol schopný splniť. Finálna dohoda s Európskym parlamentom bola dosiahnutá koncom roka. Ďalšou z ústredných tém v oblasti typového schvaľovania bol návrh **Nariadenia o schvaľovaní necestných pojazdných strojov prevádzkovaných na verejných pozemných komunikáciách** (ďalej len „NRMM“), cieľom ktorého je posilnenie jednotného trhu a zaistenie vysokej úrovne bezpečnosti na cestách.

V horizontálnych otázkach bol prioritou návrh **Nariadenia o usmerneniach Únie pre rozvoj transeurópskej dopravnej siete** (ďalej len „TEN-T“). Politika Európskej únie v rámci rozvoja TEN-T siete má za cieľ vybudovať spoľahlivú, plynulú a vysokokvalitnú transeurópsku dopravnú sieť, pomocou ktorej sa zabezpečí udržateľná prepojenosť celej Európskej únie bez fyzických prerušení, problematických miest alebo chýbajúcich prepojení. Finálnu dohodu s Európskym parlamentom sa podarilo dosiahnuť koncom roka. Pre Slovenskú republiku bolo kľúčové doplnenie slovenských úsekov vysokorýchlostnej železničnej trate prepájajúcej krajinu V4 do TEN-T máp, v ktorých pôvodne chýbali. Počas rokovaní Európska komisia odsúhlasila návrh Slovenskej republiky na doplnenie terminálu kombinovanej železničnej a cestnej dopravy Čierna nad Tisou – Dobrá do máp.

V rámci balíka opatrení na **zefektívnenie a zvýšenie udržateľnosti nákladnej dopravy** boli predstavené štyri návrhy. Cieľmi návrhu **Smernice o hmotnostiach a rozmeroch** sú odstránenie prekážok a poskytnutie silnejších stimulov na zavádzanie technológií s nulovými emisiami a zariadení na úspory energie v odvetví HDV, uľahčenie intermodálnej prepravy a objasnenie pravidiel využívania dlhších a/alebo ťažších vozidiel v cezhraničnej preprave. Slovenská republika sa aktívne zapojila aj do diskusie o návrhu **Nariadenia o započítavaní emisií skleníkových plynov z dopravy**. Cieľom legislatívy je sprístupniť spoľahlivé údaje o emisiách skleníkových plynov, vytvoriť stimuly na zmenu správania podnikov a zákazníkov za účelom znížiť emisie skleníkových plynov. Pre členské štáty, vrátane Slovenskej republiky, bolo kľúčové zjednodušenie postupu pre MSP a zabezpečenie súladu s inou existujúcou legislatívou Európskej únie. Ďalším v rámci balíka je **návrh o využívaní kapacity železničnej infraštruktúry v jednotnom Európskom železničnom priestore**, ktorého cieľom je efektívnejšie riadenie kapacity železničnej infraštruktúry, zvýšenie kvality a objemu dopravy v rámci železničnej siete, urýchlenie dekarbonizácie nákladnej dopravy, podpora intermodálnej dopravy a dokončenie jednotného Európskeho železničného priestoru. Súčasťou balíka je aj návrh **Smernice o kombinovanej doprave**, ktorý predstavila Európska komisia na jeseň. Cieľom tejto revízie je zvýšiť udržateľnosť nákladnej dopravy zlepšením konkurencieschopnosti intermodálnej nákladnej dopravy vo vzťahu k výlučne cestnej doprave.

V oblasti **leteckej dopravy** bola diskusia zameraná predovšetkým na **reformu Jednotného európskeho neba** (ďalej len „Single European Sky – SES“), keďže vzdušný priestor nad územím členských štátov Európskej únie dosahuje svoje kapacitné limity, čo má za následok značné meškania letov. Balík obsahujúci dva legislatívne návrhy bol predstavený ešte v roku 2020 a rokovania napredujú len veľmi pomaly. V rámci balíka návrhov Fit for 55 sa na jar podarilo dosiahnuť finálnu dohodu s Európskym parlamentom na návrhu **Nariadenia ReFuel-EU Aviation**, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá pre zavádzanie a poskytovanie udržateľných leteckých palív a zároveň ich minimálny podiel od roku 2025. Súčasťou balíka je aj návrh revízie **Smernice o energetickej hospodárnosti budov**, ku ktorému sa podarilo dosiahnuť dohodu s Európskym parlamentom koncom roka.

V sektore **vodnej dopravy** prebiehali rokovania k štyrom z piatich legislatívnych návrhov v rámci **Maritime Safety Package**. Jeho cieľom je zvýšenie úrovne námornej bezpečnosti a ochrany morského prostredia zosúladením pravidiel Európskej únie s medzinárodným právnym rámcom. Diskusia k návrhom bude pokračovať v roku 2024.

Prioritou v oblasti **cestovného ruchu** bol návrh **Nariadenia o krátkodobom prenájme ubytovania**, ku ktorému sa koncom roka 2023 podarilo dosiahnuť dohodu na finálnom znení s Európskym parlamentom. Cieľom návrhu je harmonizovať a zjednodušiť rámec na vytváranie a výmenu údajov o krátkodobých prenájmoch ubytovania v Európskej únii.

Pokiaľ ide o návrh **Nariadenia o stavebných výrobkoch**, ktorý má za cieľ dosiahnuť lepšie fungovanie jednotného trhu a zvýšiť požiadavky na ich bezpečnosť a udržateľnosť v súlade s cieľmi Európskej zelenej dohody, bola dosiahnutá s Európskym parlamentom predbežná dohoda na finálnom texte.

V roku 2023 sa rozbehla **implementácia politiky súdržnosti v programovom období 2021 - 2027**, v rámci Programu Slovensko bolo vyhlásených 79 výziev a vyzvaní. Slovenská republika sa aktívne zapojila do diskusie na úrovni Európskej únie v rámci prípravy **revízie Viacročného finančného rámca 2021 - 2027**. Súčasťou tohto balíka je aj návrh **Nariadenia STEP**, ktorého cieľom je posilniť konkurencieschopnosť a znížiť strategickú závislosť európskeho

hospodárstva. Súčasťou tohto nariadenia sú aj viaceré flexibility v oblasti politiky súdržnosti, v rámci ktorých Slovenská republika presadzuje najmä predĺženie obdobia na vyúčtovanie výdavkov programového obdobia 2014-2020 o 1 rok. V nadväznosti na neformálne stretnutie ministrov zodpovedných za politiku súdržnosti, ktoré sa uskutočnilo v máji v Bratislave, bola iniciovaná diskusia o **podobe politiky súdržnosti po roku 2027**.

Dôležitou aktivitou zo strany Európskej komisie za rok 2023 je oznámenie revízie **Usmernenia o prioritách Komisie v oblasti presadzovania práva pri uplatňovaní článku 82 Zmluvy o ES na prípady zneužívania dominantného postavenia podnikov na vylúčenie konkurentov z trhu**. Cieľom revízie je reflektovať bohatú judikatúru Súdneho dvora Európskej únie k prípadom zneužívania dominantného postavenia a posilniť jednotnú aplikáciu čl. 102 ZFEÚ Komisiou, úradmi na ochranu hospodárskej súťaže a národnými súdmi. Európska komisia sa touto revíziou chce zamerať aj na tie typy správania, ktoré sú pre spotrebiteľov najškodlivejšie a na účinky potenciálne zneužívajúceho správania.

V oblasti štátnej pomoci Európska komisia v nadväznosti na stále prebiehajúcu vojnu prijala na jar dokument Oznámenie Komisie – **Dočasný krízový a prechodný rámec pre opatrenia štátnej pomoci na podporu hospodárstva v dôsledku agresie Ruska proti Ukrajine** (ďalej len „dočasný krízový a prechodný rámec“). Komisia vyjadrila presvedčenie, že agresia Ruska proti Ukrajine a jej priame a nepriame účinky spôsobili značnú hospodársku neistotu, narušili obchodné toky a dodávateľské reťazce a viedli k mimoriadne veľkému a neočakávanému zvýšeniu cien, najmä v prípade zemného plynu a elektriny, ale aj mnohých ďalších vstupov, surovín a primárneho tovaru. Spoločne tieto účinky spôsobili závažnú poruchu fungovania hospodárstva v širokej škále hospodárskych odvetví vo všetkých členských štátoch. Zároveň geopolitická kríza zvýšila naliehavosť toho, aby Európska únia znížila svoju závislosť od fosílnych palív urýchlením zavádzania energie z obnoviteľných zdrojov, dekarbonizáciou priemyslu a zavádzaním kapacít v odvetviach, ktoré sú strategické pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Komisia preto dospela k záveru, že je vhodné stanoviť kritériá na posúdenie opatrení štátnej pomoci, ktoré môžu členské štáty prijať na nápravu tejto závažnej poruchy, ako aj na uľahčenie potrebných štrukturálnych úprav v reakcii na novú hospodársku situáciu výnimočnými opatreniami opísanými v dočasnom krízovom a prechodnom rámci.

Od roku 2023 začali platiť nové právne predpisy upravujúce poskytovanie štátnej pomoci **v odvetviach poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, rybolovu a akvakultúry a pre širokopásmové siete**. Európska komisia od júla 2023 prijala cielenú revíziu Nariadenia o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy. Revízia bola zameraná hlavne na **oblasť životného prostredia a energetiky** v súlade s cieľmi Zelenej dohody. Zverejnené bolo aj oznámenie Európskej komisie, ktorým sa menia usmernenia o štátnej pomoci na **záchranu a reštrukturalizáciu nefinančných podnikov** v ťažkostiach, pokiaľ ide o obdobie uplatňovania. Nemenej dôležitou oblasťou bola prebiehajúca revízia existujúcich pravidiel v oblasti štátnej pomoci, a to najmä nariadení týkajúcich sa **poskytovania minimálnej pomoci** (zvýšenie stropu pre poskytovanie minimálnej pomoci aj minimálnej pomoci poskytovanej v oblasti náhrady za služby vo všeobecnom hospodárskom záujme).

Komisia v priebehu roka 2023 schválila **dvakrát zmenu mapy regionálnej pomoci pre Slovenskú republiku**. Prvá zmena vo februári 2023 bola realizovaná v súvislosti s územiaми určenými na podporu z Fondu na spravodlivú transformáciu (ďalej len „FST“). Územia oprávnené na podporu z FST boli určené v slovenskom pláne spravodlivej transformácie územia, ktorý bol ako súčasť programu „Program Slovensko“ schválený na podporu z

Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Kohézneho fondu, Európskeho sociálneho fondu plus a FST v rámci cieľa Investovanie do zamestnanosti a rastu na Slovensku. Druhá zmena bola realizovaná v októbri 2023 v dôsledku priebežného hodnotenia máp regionálnej pomoci v polovici obdobia ich uplatňovania. Schválená zmena mapy regionálnej pomoci Slovenska umožní poskytnúť vyššie maximálne sumy pomoci na podporu investícií v regióne Západné Slovensko, a to vzhľadom na pokles jeho hrubého domáceho produktu na obyvateľa.

Slovenská republika sa v rámci **Európskej únie siete pre strategický výhľad**, ktorá združuje foresightovú expertízu administratív členských štátov a Európskej komisie k spolupráci v otázkach strategického významu pre Európu, podieľala na tematickom klástri na prípravu správy k Otvorenej strategickej autonómii Európskej únie - Resilient EU 2030. Cieľom správy bolo posúdiť zraniteľnosti Európskej únie a prispieť k návrhu komplexného, vyváženého a vpred hľadacieho prístupu na zaručenie otvorenej strategickej autonómie Európskej únie a dosiahnutie globálneho líderstva Európskej únie do roku 2030. Európska komisia zverejnila v roku 2023 v poradí **štvrtú správu o strategickom výhľade** „Udržateľnosť a blahobyt ľudí v srdci otvorenej strategickej autonómie Európskej únie“, ktorá identifikuje šesť kľúčových výziev a desať odporúčaní, na ktoré by sa mali tvorcovia politík sústrediť počas tranzície k sociálne a ekonomicky udržateľnej Európe. Okrem tradičných odporúčaní ako dokončenie jednotného trhu, prehĺbenie externých partnerstiev vo svete, posilnenie participatívneho rozmeru demokracie v rámci Európskej únie a odstraňovanie regionálnych rozdielov a nerovností, dokument prináša aj inovatívne odporúčania - posudzovanie ekonomiky nad rámec HDP, posilnenie udržateľnosti produkcie a spotreby a zvýšenie odolnosti a krízovej pripravenosti Európskej únie za pomoci nových nástrojov.

V oblasti **vesmírnej politiky** dominovali otázky súvisiace s **riadením vesmírnej prevádzky**, ktoré prispievajú k hlavným politickým prioritám Európskej únie vrátane Zelenej dohody Európskej únie a digitálnej transformácie Európskej únie, ako aj k **autonómnej, bezpečnej, udržateľnej a nákladovo-efektívnej** Európe vo vesmíre. Zároveň sa v roku 2023 Slovenská republika aktívne zúčastňovala diskusií a schvaľovaní dôležitých dokumentov na úrovni Rady Európskej únie a Komisie o **spravodlivom a trvalo udržateľnom využívaní vesmíru** ako aj o formovaní vesmírnej politiky v novom geopolitickom prostredí. Slovenská republika vo svojich vyjadreniach kladla dôraz najmä na mierový a spravodlivý aspekt využívania vesmírneho priestoru. Tiež citlivo vnímala skutočnosť, že vzhľadom na súčasný globálny vývoj je nepopierateľné zvýšené zameranie na synergie s bezpečnosťou a obranou v záujme umožnenia nákladovo efektívnych riešení vesmírnych programov Európskej únie, pri zachovaní civilného charakteru programu.

2.4. Silnejšia Európa vo svete

Na vývoj bezpečnostného prostredia v Európe a vo svete mal v uplynulom roku významný vplyv pokračujúci vojenský konflikt na Ukrajine. Európska únia prostredníctvom nástrojov vonkajšej činnosti reagovala na dopady vojny a zintenzívnila všestrannú pomoc a podporu Ukrajine, susedným krajinám, ale i najzraniteľnejším krajinám vo svete. Slovenská republika značne prispela k tomuto úsiliu, vrátane podpory pre **eurointegračné ambície Ukrajiny, Moldavska a Gruzínska**. Európska rada v závere roka rozhodla o začatí prístupových rokovaní s týmito dvoma krajinami, ako aj o udelení kandidátskeho štatútu pre Gruzínsko za predpokladu, že sa v jeho prípade podniknú relevantné kroky stanovené v príslušných odporúčaniach Komisie z 8. novembra 2023. Slovenská republika sa stotožnila s názorom

Európskej únie, že **rozširovanie je geostrategickou investíciou do mieru, bezpečnosti, stability a prosperity** nášho kontinentu. Uvedomujúc si viaceré výzvy spojené s novým rozširovaním Európskej únie sa Slovenská republika aktívne zapájala do diskusií o tom, ako sa na tento krok môže Európska únia dôkladne vnútorne pripraviť.

V reakcii na vojenský konflikt na **Ukrajine** pokračovala Slovenská republika na pôde Európskej únie v presadzovaní principiálneho stanoviska podporujúceho politickú nezávislosť, zvrchovanosť a obnovenie územnej celistvosti Ukrajiny v medzinárodne uznaných hraniciach. Slovensko naďalej patrilo medzi štáty, ktoré aktívne podporovali čo najširšiu pomoc Európskej únie pre Ukrajinu. Slovenská republika sa pripojila ku všetkým balíkom reštriktívnych opatrení, ktoré Európska únia prijala voči Rusku s cieľom prinútiť ho k zmene doterajšieho agresívneho správania a k dodržiavaniu princípov medzinárodného práva. Zároveň boli v procese ich prípravy dôsledne zohľadňované aj životne dôležité hospodárske záujmy Slovenskej republiky. V politickej rovine Slovenská republika vyzývala, aby Európska únia aktívnejšie pristupovala k hľadaniu možností na nastolenie úplného, spravodlivého a trvalého mieru na Ukrajine. Slovenská republika sa začala angažovať aj v otázke obnovy a rekonštrukcie Ukrajiny.

Dôležitú úlohu v pomoci Ukrajine aj naďalej zohrávajú **Koridory solidarity**, ktorých vytvorenie iniciovala Európska komisia v máji 2022. Ich primárnym cieľom je pomoc s vývozom obilia počas blokády ukrajinských prístavov. Koridory solidarity sa naďalej využívajú na prepravu obilia a ďalších tovarov a sú jedinou cestou pre import potrebného materiálu a pomoci na Ukrajinu. Od marca 2022 do novembra 2023 bolo cez Koridory solidarity z Ukrajiny vyvezených viac ako 60 miliónov ton obilia, olejnatých semien a súvisiacich výrobkov. Koridory umožnili vyviezť od začiatku vojny okolo 60 % ukrajinských obilnín (zvyšných 40 % sa vyviezlo prostredníctvom Čiernomorskej iniciatívy pre obilniny). Cez územie Slovenskej republiky bol prepravený takmer 1 mil. ton plodín. V uplynulom roku bola (do konca júna 2024) predĺžená platnosť **dohody o cestnej nákladnej doprave medzi Európskou úniou a Ukrajinou**, ktorá odstraňuje potrebu kvót povolení v dvojstranných dohodách medzi členskými štátmi Európskej únie a Ukrajinou. Od apríla 2022 platí **spoločné vyhlásenie** medzi Európskou úniou a **UA**, ktorého predmetom je politická solidarita voči Ukrajine iniciovaná Európskou komisiou. Funguje na dobrovoľnom a dočasnom základe, ktorý potrvá počas vojny za účelom komunikácie pre utečencov za nižšie sadzby. V súčasnosti sa už pracuje na trvalom riešení, a to zavedení **RLAH (roam like at home)**. Ide o právnu povinnosť, ktorou sa stanovujú maximálne veľkoobchodné sadzby za účelom využívania RLAH pri cestovaní do zahraničia.

Slovenská republika V rámci snahy Európskej únie o vyvodenie zodpovednosti predstaviteľov Ruska za zločin agresie proti Ukrajine bolo vytvorené **Medzinárodné stredisko pre stíhanie zločinu agresie proti Ukrajine** (ďalej len „ICPA“). Svoju činnosť začalo v júli 2023 v Haagu s cieľom podporiť a koordinovať vnútroštátne vyšetrovania zločinu agresie súvisiaceho s vojnou na Ukrajine. Bude prepojené na existujúci spoločný vyšetrovací tím, ktorého súčasťou je aj Slovenská republika. Hoci nejde o nezávislý nadnárodný úrad prokurátora, činnosť ICPA má prispieť k výmene a uchovávaní dôkazov a príprave prípadov a stratégií za účelom stíhania zločinu agresie. Jeho vytvorenie možno považovať aj za prvý krok na ceste k zriadeniu osobitného tribunálu pre zločin agresie.

Vo februári 2023 bola zriadená **Ad hoc pracovná skupina pre zmrazené a imobilizované ruské aktíva** (ďalej len „AHWG“). Jej mandátom je vyhodnotiť právne, finančné, ekonomické a politické aspekty uskutočniteľnosti použitia zmrazených a imobilizovaných ruských aktív na podporu obnovy Ukrajiny. Z početných zasadnutí AHWG vyplynulo, že neexistuje právne

jednoznačne konformné riešenie, ktoré by umožňovalo konfiškáciu zmrazeného alebo imobilizovaného majetku výlučne na základe toho, že tento majetok podlieha reštriktívnym opatreniam Európskej únie. Preto AHWG zamerala svoju prácu na návrh **využitia neočakávaných výnosov súkromných finančných spoločností, ktoré spravujú imobilizovaný majetok ruskej centrálnej banky, na obnovu Ukrajiny („windfall contribution“)**. Výnimočné zisky centrálnych depozitárov v dôsledku implementácie sankcií Európskej únie tak už nie sú majetkom ruskej centrálnej banky. V decembri 2023 Európska komisia a Vysoký predstaviteľ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku predložili návrhy právnych aktov umožňujúcich využitie výnosov zo správy imobilizovaných ruských aktív v prospech rekonštrukcie Ukrajiny.

Nové bezpečnostné výzvy priniesla v roku 2023 **vojna Izraela s Hamasom**. Európska únia čo najdôraznejšie odsúdila teroristický útok Hamasu proti Izraelu dňa 7.10. a operatívne reagovala aj na následnú humanitárnu tragédiu v Gaze, oi. navýšením ročného rozpočtu na humanitárnu pomoc pre Pásmo Gazy (na viac ako 100 mil. eur). Slovenská republika podporila toto úsilie a apelovala na jednotu a na aktívnu úlohu Únie pri predchádzaní šírenia konfliktu, minimalizácii jeho dopadov a zabezpečení mieru na Blízkom východe. V reakcii na eskaláciu konfliktu Slovenská republika zrealizovala štyri repatriačné lety z Izraela, ktoré zabezpečili návrat slovenských občanov, ale tiež v rámci solidarity poskytla voľné miesta posledného repatriačného letu pre občanov krajín Európskej únie a iných štátov. Tento evakuačný let bol zároveň prvou operáciou modulu leteckej evakuácie EURACARE – Flight & Shelter, ktorý Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky v septembri 2023 certifikovalo v rámci mechanizmu Európskej únie - *UCPM (Union Civil Protection Mechanism / Mechanizmus únie v oblasti civilnej ochrany)*. Na prehlbujúcu sa humanitárnu krízu v Gaze reagovala Slovenská republika poskytnutím humanitárnej pomoci vo forme potravín, pitnej vody, liekov, zdravotníckych potrieb a materiálu na núdzové ubytovanie. Na doručenie pomoci do zasiahnutých oblastí Slovenská republika vôbec prvýkrát v histórii využila systém Európskej kapacity pre humanitárne reakcie (*European Humanitarian Response Capacity*).

Vojenský konflikt na Ukrajine zásadným spôsobom aj naďalej ovplyvňoval činnosť Európskej únie v oblasti Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (ďalej len „SBOP“). Európska únia a členské štáty, vrátane Slovenskej republiky, pokračovali v poskytovaní vojenskej podpory Ukrajine, ktorú koordinovali najmä prostredníctvom **Európskeho mierového nástroja a Vojenskej asistenčnej misie Európskej únie pre Ukrajinu** (ďalej len „EUMAM UA“), pôsobiacej na území členských štátov Európskej únie. Slovenská republika sa do týchto aktivít Európskej únie aktívne zapojila. V rámci EPF počas roka 2023 Slovenská republika dosiahla limit priameho darovania vojenskej techniky ozbrojeným silám Ukrajiny, posledný balík pomoci Slovenskej republiky bol Ukrajine doručený v júni 2023. EPF je kľúčovým nástrojom na podporu vojenskej pomoci Európskej únie pre zraniteľné partnerské krajiny, s využitím ktorého chráni bezpečnosť svojich občanov, hodnoty a záujmy a prispieva k medzinárodnému mieru a bezpečnosti.

Slovenská republika sa v roku 2023 aktívne zapájala do **medzinárodného krízového manažmentu Európskej únie** účasťou v civilných a vojenských misiách a operáciách SBOP. Participovala na výcviku príslušníkov ozbrojených síl Ukrajiny v rámci **EUMAM UA**, na svojom území ich vycvičila viac ako 1000, v štruktúrach misie pôsobili 2 vojaci Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Slovenská republika pokračovala v pôsobení aj vo vojenskej operácii **EUFOR ALTHEA** v Bosne a Hercegovine (52 vojakov) a na veliteľstve námornej vojenskej operácie **EUNAVFOR MED IRINI** v Stredozemnom mori (3 vojaci). V roku 2023 ukončila svoje pôsobenie vo vojenskej výcvikovej misii **EUTM Mali** (5 vojakov) kvôli vojenskému

prevratu v krajine. Z civilných misií Európskej únie Slovenská republika pôsobila v **EUAM na Ukrajine** (1 policajt, 1 civilný expert), **EULEX v Kosove** (2 policajti), EUMM v Gruzínsku (5 policajtov), **EUMA v Arménsku** (2 policajti), **EUBAM Ukrajina/Moldavsko** (2 policajti) a **EUCAP v Somálsku** (2 policajti).

Slovenská republika pokračovala v plnení cieľov **Strategického kompasu** pre oblasť bezpečnosti a obrany, prijatého v roku 2022, vrátane naplňovania kľúčového cieľa – budovania **Kapacity rýchleho nasadenia** (ďalej len „RDC“). Po jej vybudovaní by Európska únia mala byť schopná pružne nasadiť 5 tisíc vojakov do krízových oblastí. Slovenská republika nateraz deklarovala svoj príspevok do RDC vo forme leteckých prepravných kapacít, no Ozbrojené sily Slovenskej republiky analyzujú spôsoby aj ďalšieho zapojenia Slovenskej republiky. V rámci **civilnej SBOP** sa Slovenská republika aktívne podieľala na príprave a implementácii nového **Civilného kompaktu**, schváleného v máji 2023, zároveň pripravovala svoj národný implementačný plán ku Kompaktu. Okrem toho sa Slovenská republika v roku 2023 zúčastňovala aj na formulácii **stratégií** zameraných na **vesmírnu a námornú dimenziu**, ktoré boli vydané v priebehu roka 2023.

Slovenská republika aj v roku 2023 pokračovala v podpore iniciatív Európskej únie zameraných na **zvýšenie odolnosti voči hybridným hrozbám** a zahraničnému zasahovaniu v súvislosti s cieľmi Strategického kompasu. Podieľala sa na spustení do praxe súborov nástrojov Európskej únie proti hybridnému pôsobeniu, ako aj proti zahraničnej manipulácii a zasahovaniu do informačného priestoru. Ich cieľom je efektívne identifikovať takéto nepriateľské aktivity, predísť im a v prípade potreby zaistiť koordinovanú reakciu Európskej únie voči ich externým pôvodcom. Slovenská republika navyše na pôde Európskej únie otvorila otázku zodpovednosti digitálnych platforiem za minimalizáciu rizík zahraničnej informačnej manipulácie na ich službách a zdôrazňovala potrebu plnenia ich záväzkov v tomto smere. Slovenskú iniciatívu podporili aj ďalšie členské štáty Európskej únie.

Slovenská republika pokračovala v roku 2023 v zapájaní sa do **výziev Európskeho obranného fondu** (ďalej len „EDF“). Celkovo sa vo výzvach EDF 2023 zúčastnilo 10 subjektov priemyslu Slovenskej republiky v 11 konzorciách, čo v porovnaní s rokom 2022 znamená nárast o 5 konzorcií. Zverejnenie výsledkov hodnotenia návrhov projektov je očakávané v druhom kvartáli 2024.

Slovenská republika sa aktívne zapájala do procesu tvorby **nástrojov podpory obranného priemyslu**. Prvým je Nariadenie o **podpore výroby munície** (ďalej len „ASAP“) s rozpočtom 500 mil. eur, do ktorého sa obranný priemysel Slovenskej republiky zapojil s 8 návrhmi projektov (zverejnenie výsledkov hodnotenia návrhov projektov je očakávané koncom marca 2024). Druhým je Nariadenie na posilnenie európskeho obranného priemyslu prostredníctvom **podpory spoločného obstarávania** (ďalej len „EDIRPA“) s rozpočtom 310 mil. eur, pri ktorom sa vyhlásenie výziev očakáva koncom marca 2024. Dôležitými súčasťami sú aj **Európska obranná priemyselná stratégia** (ďalej len „EDIS“) a Nariadenie o **európskom obrannom investičnom programe** (ďalej len „EDIP“), ktorých zverejnenie je očakávané koncom februára 2024.

Pre **Slovenskú republiku ako člena Európskej únie aj NATO** bolo kľúčové pokračovať v posilňovaní **strategického partnerstva medzi týmito dvomi inštitúciami**, ktoré potvrdila ich **tretia Spoločná deklarácia** v januári 2023. Tá rozširuje spoluprácu o nové oblasti ako odolnosť, nové technológie, vesmír, klimatické zmeny a boj proti zahraničnej manipulácii a zasahovaniu do informačného priestoru. Ďalším dôležitým elementom bolo aj spustenie

spoločnej pracovnej skupiny pre kritickú infraštruktúru. Slovenská republika dlhodobo aktívne podporuje strategické partnerstvo a spoluprácu Európskej únie a NATO.

Stabilita, mier a prosperita v našom východnom susedstve je strategickým záujmom Slovenskej republiky. Slovensko sa aktívne podieľalo na politike **Východného partnerstva** (ďalej len „EaP“) od jeho vzniku v roku 2009. EaP, založené na spoločných hodnotách ako dodržiavanie princípov právneho štátu, demokracie, či ľudských práv, zostáva pre Slovenskú republiku relevantnou platformou, ktorá je komplementárna s procesom rozširovania. Zároveň považujeme za dôležité, aby EaP prinášalo konkrétne výsledky pre ľudí. Vzhľadom na zmenený geopolitický kontext v dôsledku ruskej invázie na UA bude potrebné prispôbiť EaP aktuálnej situácii. Slovenská republika podporovala sprostredkovateľské úsilie predsedu Európskej rady Ch. Michela v rámci „Bruselského formátu“ s cieľom normalizácie vzťahov medzi **Arménskom a Azerbajdžanom**.

Bieloruský režim ani v uplynulom roku nezmenil svoj vzťah k Európskej únii a represívne správanie voči vlastnému obyvateľstvu. Naopak, pokračoval v ostrej kritike Európskej únie bez záujmu o uskutočnenie krokov, ktoré by mohli prispieť k normalizácii vzťahov. Bielorusko sa nepriamo zapájalo do ruskej invázie voči Ukrajine. Slovensko bude pristupovať k situácii v Bielorusku zohľadňujúc európsky rozmer danej problematiky.

V uplynulom roku bola predĺžená platnosť dohody (do konca júna 2024) o cestnej nákladnej doprave medzi Európskou úniou a **Moldavskou republikou**, ktorá odstraňuje potrebu kvót a povolení v dvojstranných dohodách medzi členskými štátmi Európskej únie a Moldavskou republikou. Bola podpísaná deklarácia na dobrovoľnej báze medzi Moldavskom a Európskou úniou v oblasti roamingových služieb, ktorá hovorí o nižších sadzbách za mobilné telekomunikačné služby od januára 2024.

Slovenská republika víta, že Európska únia aj v roku 2023 pokračovala v úsilí zameranom na upevňovanie politických vzťahov a praktickej spolupráce s partnerskými **krajinami západného Balkánu**. Slovenská republika patrí v rámci novovytvoreného neformálneho zoskupenia krajín Európskej únie „Priatelia západného Balkánu“ k hlavným podporovateľom zrýchleného prístupového procesu. V rámci tejto iniciatívy sa Slovenská republika zasadzovala za rozšírenie spolupráce Európskej únie – západný Balkán vo všetkých oblastiach, ktoré sú pre Európsku úniu a pre Slovenskú republiku prínosné, a to v rámci **konceptu tzv. postupnej integrácie západobalkánskych** partnerov. Zároveň podporila aj posilnený politický dialóg Európskej únie s nimi, ktorý bol v roku 2023 realizovaný prostredníctvom dvoch spoločných rokovaní ministrov zahraničných vecí krajín Európskej únie a západného Balkánu v rámci FAC. Spoločné rokovanie lídrov krajín Európskej únie so západobalkánskymi partnermi sa uskutočnilo v decembri. Slovenská republika tiež podporuje nový Plán rastu pre región západného Balkánu predstavený predsedníčkou Európskej komisie U. von der Leyenovou na konferencii Globsec v Bratislave v máji 2023. Stabilita, prosperita a udržateľnosť demokratického smerovania regiónu sú v strategickom záujme Slovenskej republiky, ktorý treba všestranne podporovať, a to aj s využitím pripravovaného finančného nástroja pre reformy a rast západného Balkánu, ktorý má zvýšiť socio-ekonomickú konvergenciu regiónu a tým prispieť k zrýchleniu prístupového procesu. V tomto kontexte bola Slovenská republika medzi členskými štátmi, ktoré presadzovali otvorenie prístupových rokovaní s **Bosnou a Hercegovinou** čo najskôr, čo sa premietlo aj to záverov decembrovej Európskej rady. Strategickým záujmom Slovenskej republiky ostáva zachovanie stability regiónu v našom

susedstve, čomu kontinuálny **integračný proces do Európskej únie s nespochybniteľnou perspektívou členstva** výrazne napomáha.

V roku 2023 bolo dokončené schvaľovanie **vízovej liberalizácie Európskej únie s Kosovom**, čo znamená, že od 1.1.2024 má v rámci Schengenského priestoru celý región západného Balkánu podobný vízový rámec.

Slovenská republika ostáva vojensky prítomná v regióne pod vlajkou Európskej únie, čo si vyžaduje zachovanie pružnej palety zahranično-politických nástrojov, vrátane mechanizmov rozvojovej pomoci. S novými výzvami v **oblasti energetickej bezpečnosti** a diverzifikácie zdrojov a trás energonosičov vzrástol význam regiónu západného Balkánu a Turecka. Slovenská republika sa bude naďalej zasaďovať za to, aby Európska únia zaujala voči všetkým aspirantom symetrický a vyvážený postoj a to aj z hľadiska požiadaviek na plnenie predvstupových kritérií so zohľadnením geopolitického kontextu.

V rámci implementácie politiky Európskej únie voči **Indo-Tichomorskému regiónu** a rastu geopolitického významu regiónu Slovenská republika podporovala rozvoj priateľských vzťahov s krajinami južnej a juhovýchodnej Ázie s dôrazom na centrálnu pozíciu združenia štátov ASEAN. Prioritným záujmom bolo presadzovanie európskych hodnôt a prístupov, ako i pozitívne ovplyvňovanie postojov partnerov ku konfliktu na Ukrajine. Význam regiónu bol reflektovaný aj v programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky. Národným záujmom pri prehľbovaní bilaterálnych dialógov boli hospodárske aspekty spolupráce so zameraním na obchod, investície, príp. turizmus. **Čína** zostáva jedným z najdôležitejších partnerov Európskej únie v oblasti obchodu a investícií. Slovenská republika podporuje rozvoj pragmatických vzťahov s Čínou založených na reciprocite, vrátane nevyhnutného zlepšenia rovnováhy v bilaterálnom obchode.

Európska únia zažíva so svojimi strategickými transatlantickými partnermi, **s USA a Kanadou**, historicky najužšie vzťahy. Tieto vzťahy sú založené na spoločných hodnotách a záujmoch, čo potvrdili aj samity Európska únia-USA a Európska únia-Kanada. Vo svetle súčasných globálnych výziev a príležitostí sa v prijatých vyhláseniach partneri zaviazali prehľbovať vzájomnú spoluprácu v celom rade otázok ako je ekonomická bezpečnosť, energetická tranzícia, posilňovanie multilateralizmu a medzinárodnej spolupráce, či využitie digitálnych technológií v prospech spoločných hodnôt demokracie, rešpektovania ľudských práv a právneho štátu. Výrazným prejavom transatlantickej jednoty, záujmu o mier, stabilitu a prosperitu vo svete, ako aj zachovanie medzinárodného poriadku založeného na pravidlách bola v uplynulom roku spoločná podpora Ukrajiny v jej sebaobrane. Slovenská republika sa naďalej zasaďuje za ďalšie posilňovanie úzkeho a silného transatlantického spojenectva, dialógu a koordinácie. Prehľbovanie spolupráce Európskej únie s USA je v súlade s cieľom z programového vyhlásenia novej vlády Slovenskej republiky o presadzovaní a podpore rovnocenného partnerstva Európskej únie s USA.

Rok 2023 sa niesol v znamení znovu obnovenia vzťahov Európskej únie **s regiónom Latinskej Ameriky a Karibiku** (ďalej len „LAK“). Hlavným míľnikom v tomto smere bolo uskutočnenie samitu Európska únia-CELAC, ako aj prijatie záverov Rady a stratégie Európskej komisie ku vzťahom s LAK regiónom. Posilnené boli aj bilaterálne vzťahy Európskej únie s jednotlivými krajinami regiónu - sfinalizovaný bol proces modernizácie dohody Európskej únie s Čile, prijaté boli viaceré memorandá o porozumení s Argentínou, Čile, Uruguajom, Hondurasom či Salvádorom, najmä s dôrazom na spoluprácu v oblasti energií a kritických nerastných surovín. Slovenská republika podporuje finalizáciu procesu modernizácie dohody Európskej únie aj

s Mexikom a Asociačnej dohody Európskej únie s Mercosur. Posilnenie angažovanosti Európskej únie v regióne je plne v súlade so záujmami Slovenskej republiky. Slovenská republika sa v zmysle posilnených vzťahov s regiónom usilovala o intenzívnejší politický dialóg a prehĺbenie ekonomickej výmeny s krajinami regiónu. Rok 2023 pre Slovenskú republiku znamenal aj dokončenie ratifikačného procesu Dohody o založení medzinárodnej EÚ-LAK Nadácie, čím sa Slovenská republika stala jej plnohodnotným členom. V roku 2023 sa rovnako podarilo podpísať Samoa Agreement, novú dohodu o partnerstve medzi Európskou úniou a Organizáciou afrických, karibských a tichomorských štátov (ďalej len „OACPS“), ktorá bude právnym rámcom pre vzájomné vzťahy na najbližších 20 rokov.

V ománskom Maskate sa na **27. zasadnutí Spoločnej rady GCC – Európska únia** stretli v októbri 2023 ministri zahraničných vecí Rady pre spoluprácu v Zálive (ďalej len „GCC“) a Európskej únie. Ich cieľom bolo ďalej upevniť strategické partnerstvo vo svetle rastúcich vážnych hrozieb pre regionálny a medzinárodný mier, bezpečnosť a stabilitu a výziev pre globálnu ekonomiku. Spoločná rada uvítala významný pokrok dosiahnutý pri implementácii strategického partnerstva GCC – Európska únia s cieľom posilniť a rozšíriť ich dlhodobú angažovanosť ustanovenú dohodou o spolupráci z roku 1988. Ministri privítali zámer zorganizovať pri najbližšej príležitosti vôbec prvý samit a dohodli, že v roku 2024 usporiadajú svoje 28. spoločné stretnutie v Európskej únii. Európska únia a GCC by mali prevziať vedúcu úlohu pri pomoci Afrike a chudobnejším krajinám Blízkeho a Stredného východu v boji proti klimatickým zmenám.

V Ríme sa v júni 2023 konala **5. konferencia ministrov poľnohospodárstva Africkej únie a Európskej únie**. Bienálna konferencia mala za cieľ monitorovať pokrok dosiahnutý medzi samitmi a podporiť spoluprácu medzi Africkou úniou a Európskou úniou. V decembri 2023 sa konalo **ministerské stretnutie o transformačných investíciách v Afrike** pod názvom „*Podpora iniciatív na vytváranie pracovných miest*“. Poskytovanie úverov za výhodných podmienok bolo identifikované ako vhodný priestor pre spoluprácu krajín Európskej únie s Africkou úniou, ktorý by mohol stimulovať malé a stredné súkromné podnikanie. V afrických krajinách rastie spotreba, stredná trieda, urbanizačný proces a to všetko zvyšuje atraktivitu afrických ekonomík. Príležitosti otvára aj zavedenie Africkej zóny voľného obchodu (ďalej len „AfCFTA“) a spolupráca v oblasti zeleného a digitálneho prechodu.

Slovenská republika sa v roku 2023 podieľala na využívaní nástrojov **spoločnej obchodnej politiky Európskej únie** na presadzovanie ofenzívnych záujmov a ochranu defenzívnych citlivostí, a to hlavne pri príprave dohôd o voľnom obchode Európskej únie a pri prijímaní nástrojov na ochranu obchodu pred neférovými opatreniami tretích krajín. Požiadavky Slovenskej republiky boli zadané so zameraním na zvýšenie exportnej výkonnosti Slovenskej republiky, ale súčasne s čo najmenším negatívnym dopadom na konkurenčné postavenie slovenských výrobcov, najmä v poľnohospodárskom sektore.

Slovenská republika podporovala aktivity Európskej únie zamerané na prehĺbenie a zlepšenie **bilaterálnych obchodných vzťahov s USA**. Hlavnou platformou hospodárskej spolupráce medzi Európskou úniou a USA bola Rada pre obchod a technológie, ktorá pokrýva široké spektrum aktivít od digitálnych technológií po udržateľnosť vzájomného obchodu. Nad rámec toho obe strany začali pracovať na Globálnej dohode o udržateľnej výrobe ocele a hliníka, ktorá by mala prispieť k dekarbonizácii týchto odvetví priemyslu a riešeniu narušenia trhov v dôsledku nadmerných výrobných kapacít v dotknutých tretích krajinách. Rozpracovaná bola aj Dohoda o kritických mineráloch, ktorej cieľom je zabezpečiť udržateľnosť dodávok týchto surovín v rámci posilnenia strategickej autonómie. Napriek spoločnému úsiliu Európskej

komisie a členských štátov Európskej únie sa nepodarilo odstrániť diskriminačné prvky zákona USA o zmiernení inflácie, ktorý umožňuje poskytovať subvencie na zelené technológie. Diskriminačné požiadavky sa okrem iného vzťahujú aj na elektrické automobily a bezprostredne sa týkajú aj záujmov Slovenskej republiky, keďže USA sú tretím najväčším exportným trhom pre slovenských producentov automobilov. Subvenčný program USA môže veľmi negatívne ovplyvniť investičné rozhodnutia výrobcov automobilov v celej Európskej únii vrátane Slovenskej republiky.

Slovenská republika sa aktívne podieľala na úspešnom predĺžení prechodného obdobia na pravidlá pôvodu pre elektrické vozidlá v rámci Dohody o obchode a spolupráci medzi Európskou úniou a **Spojeným kráľovstvom**. Týmto krokom sa podarilo oddialiť zavedenie cla 10 % na vývoz elektrických automobilov z Európskej únie do UK o tri roky do konca 2026. V roku 2023 pokračovali negociácie medzi Európskou úniou a **Indiou** o obchodnej dohode, ako aj o investičnej dohode a dohode o ochrane zemepisných označení. Pozície oboch strán sú vo viacerých oblastiach naďalej pomerne vzdialené, čo komplikuje celkový postup a pokrok v rokovaníach bol preto len minimálny. Rokovania s **krajinami Mercosur** o tzv. dodatočnom nástroji sa zintenzívnili s cieľom sfinalizovať obchodnú dohodu do konca roka 2023. Hlavnou požiadavkou Európskej únie je akceptácia Parížskej dohody o boji s klimatickou zmenou ako esenciálneho elementu budúcej obchodnej dohody, kde je však problémom proti-požiadavka partnerov na rebalančný mechanizmus. Posilnená rámcová dohoda medzi Európskou úniou a **Čile**, vrátane dočasnej obchodnej dohody bola podpísaná v decembri 2023. Po schválení v Európskom parlamente sa očakáva vstup do platnosti v roku 2024. Diskusie s **Mexikom** o právnej architektúre modernizovanej globálnej dohody, ktorej súčasťou je aj dohoda o voľnom obchode, boli v roku 2023 zo strany partnera pozastavené, čo je znepokojujúce. Minuloročné obnovenie dynamiky v rokovaníach s **Austráliou** nakoniec nevyústilo do plánovaného uzavretia obchodnej dohody do konca roka 2023. Kľúčovým problémom zlyhania bola nespokojnosť Austrálie s ponukou Európskej únie pre prístup na trh s poľnohospodárskymi produktami. Dohoda a voľnom obchode s **Novým Zélandom** bola podpísaná v júli 2023. Európsky parlament schválil dohodu v novembri 2023, čím sa ukončil schvaľovací proces Európskej únie. Pred očakávaným vstupom do platnosti v roku 2024 je potrebná ratifikácia dohody zo strany Nového Zélandu. V rámci bilaterálnych vzťahov Európskej únie s krajinami **ASEAN** pokračovali rokovania o obchodnej dohode s **Indonéziou**. Celkový proces je značne komplikovaný, pretože pozitívne signály o otvorenosti Indonézie na politickej úrovni sa nepretavujú do pokroku na technickej úrovni jej vyjednávačov. V marci 2023 boli obnovené rokovania o dohode o voľnom obchode s **Thajskom**. V roku 2023 boli na technickej aj politickej úrovni ukončené rokovania o Dohode o hospodárskom partnerstve medzi Európskou úniou a **Keňou**, ktorá predstavuje kľúčový prvok stratégie angažovanosti Európskej únie v Afrike.

Slovenská republika participovala aj v rámci bilaterálnych rokovaní Európskej únie zahŕňajúcich oblasť **digitálneho obchodu** vrátane dátových tokov, ktorá v súčasnosti nadobúda na ekonomickej a bezpečnostnej dôležitosti. V roku 2023 pokračovali rokovania o digitálnych partnerstvách Európskej únie so strategickými partnermi z Ázie a Ameriky, konkrétne so Singapurom a Kanadou. Boli tiež ukončené rokovania o doplnení existujúcej Dohody o hospodárskom partnerstve medzi Európskou úniou a Japonskom o ustanovenia regulujúce dátové toky v rámci digitálneho obchodu.

V rámci **legislatívnych iniciatív Európskej únie v oblasti medzinárodného obchodu** sa Slovenská republika podieľala na úspešnom završení schvaľovacieho procesu legislatívneho

nástroja na ochranu pred hospodárskym nátlakom zo strany tretích krajín. Príslušné nariadenie Európskej únie vstúpilo do platnosti koncom roku 2023. Pokiaľ ide o **zmiešané úniové zmluvy**, v roku 2023 bol v Slovenskej republike ukončený vnútroštátny ratifikačný proces vo vzťahu k Dohode o ochrane investícií medzi Európskou úniou a Singapurom a Dohode o ochrane investícií medzi Európskou úniou a Vietnamom. Za Slovenskú republiku boli v roku 2023 podpísané Dohoda o partnerstve medzi Európskou úniou a členmi Organizácie afrických, karibských a tichomorských štátov a Rozšírená rámcová dohoda medzi Európskou úniou a Čile.

V multilaterálnej oblasti sa Slovenská republika v roku 2023 aktívne podieľala na činnosti jednotlivých orgánov Svetovej obchodnej organizácie (ďalej len „WTO“) a presadzovala svoje záujmy. Ďalej Slovenská republika participovala na príprave **13. ministerskej konferencie WTO**, ktorá sa uskutoční koncom februára 2024 v Abú Dhabí. Napriek pokračujúcim komplikáciám v globálnom obchode vzhľadom na narastajúce geopolitické napätie vo svete sa na konferencii očakáva dosiahnutie konkrétnych výsledkov vo viacerých oblastiach. Ide najmä o reformu WTO, vrátane obnovenia fungovania dvojstupňového mechanizmu riešenia sporov, deliberatívnu funkciu, predĺženie pracovného programu pre elektronický obchod a moratória na clá na elektronické prenosy, či skompletizovanie dohody o subvenciách v morskom rybolove.

V roku 2023 Slovenská republika pokračovala v rámci **rozvojovej a humanitárnej spolupráce** aj v spoločných aktivitách v rámci prístupu **Tím Európa**. Potešiteľný je fakt o rozširujúcich sa možnostiach v oblasti realizácie projektov delegovanej spolupráce, ktoré Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (ďalej len „SAMRS“) môže realizovať na základe nadobudnutej certifikácie Európskej komisie (Pillar Assessment). Po pilotnom projekte v Moldavsku, zameranom na podporu nezávislosti médií vo vidieckych oblastiach, bol v roku 2023 spustený taktiež projekt delegovanej spolupráce v Keni a Juhoafrickej republike (Investing in Young Businesses in Africa - Supporting Entrepreneurship Ecosystem Development IYBA-SEED) a uskutočnené boli aj prípravy na ďalšie projekty v Srbsku v oblasti integrácie trhového prostredia do vnútorného trhu Európskej únie a v Gruzínsku v oblasti zlepšovania monitoringu kvality ovzdušia.

2.5. Podpora európskeho spôsobu života

Rada Európskej únie sa v roku 2023 pri diskusiách zamerala na dopad situácie na Ukrajine na **vnútornú bezpečnosť Európskej únie**. Spolupráca s Ukrajinou prebieha v tejto oblasti od jesene 2022 v kontexte štruktúrovaného bezpečnostného dialógu, ktorý je zameraný na 4 hlavné oblasti - bezpečnosť hraníc, obchodovanie so strelnými zbraňami, násilných extrémistických zahraničných dobrovoľníkov a iné bezpečnostné riziká. Na základe prijatých opatrení v Európskej únii a na Ukrajine sa táto forma spolupráce ukázala ako veľmi efektívna. Na jeseň sa na úrovni Rady Európskej únie prijalo jednomyselné rozhodnutie o **predĺžení poskytovania dočasnej ochrany ukrajinským utečencom** do marca 2025. Zároveň sa začala diskusia o právnom postavení utečencov po tomto termíne. Od začiatku konfliktu požiadalo o dočasnú útočisko na Slovensku viac ako 134 tisíc osôb, ďalších 230 osôb požiadalo o azyl.

Migrácia bola pre oblasť vnútra nosnou témou aj v roku 2023. Na rôznych úrovniach pokračovali rokovania o novom **Pakte o migrácii a azyle**. Po schválení všeobecných smerovaní k legislatívnym návrhom Paktu v Rade (Slovenská republika sa pri hlasovaniach zdržala) a pozícií v Európskom parlamente sa začali medziinštitucionálne rokovania – trialógy.

V decembri 2023 bola dosiahnutá dohoda, následne bude táto dohoda pretavená do legislatívnych textov, až potom sa bude hlasovať v Rade kvalifikovanou väčšinou (začiatok roka 2024). Slovenská republika sa pri konečnom hlasovaní bude držať svojich červených línií:

- jednoznačné odmietanie povinných relokačných kvót,
- odmietanie platieb v prípade, že členský štát nebude relokovať,
- odmietanie (po splnení určitých podmienok) povinného prevzatia zodpovednosti za azylové konanie vo vzťahu k migrantom, ktorí sa už nachádzajú na našom území (tzv. dublinské offsety).

Vonkajší rozmer migrácie bol taktiež veľmi frekventovanou témou. Španielske predsedníctvo predstavilo ako riešenie **tzv. preventívny model**, keďže Európska únia momentálne reaguje najmä reaktívne. Mení doteraz zaužívaný prístup, ktorého cieľom bolo reagovať na výzvy migrácie tým, že sa riešili jej následky namiesto toho, aby sa zameriavalo prioritne na jej príčiny. Najefektívnejším a najúčinnnejším spôsobom ako predchádzať nelegálnej migrácii je totiž spolupráca s krajinami pôvodu a tranzitu. V súlade s februárovými závermi Európskej rady boli spracované ďalšie akčné plány pre jednotlivé migračné trasy, konkrétne: Akčný plán pre východnú Stredomorskú trasu vrátane Turecka (18. októbra 2023) a Akčný plán pre západné Stredomorie a Atlantickú trasu (6. jún 2023). Tie doplnili akčné plány k západnému Balkánu a pre centrálnu Stredomorskú trasu z roku 2022. Pokračovalo sa aj v prácach na 24 akčných súboroch pre uvedené migračné trasy a prioritné krajiny (Bosna a Hercegovina, Bangladéš, Egypt, Gambia, Irak, Líbya, Mauretánia, Nigéria, Pakistan, Senegal, Tunisko), v ktorých sú uvedené konkrétne ciele Európskej únie a členských štátov a prostriedky na ich dosiahnutie v krátkodobom a strednodobom horizonte. Súbor nástrojov Európskej únie pre vonkajšiu migračnú politiku Európskej únie zahŕňa aj iniciatívy Tím Európa (ďalej len „TEI“), ktorých cieľom je spojiť činnosti Európskej únie a členských štátov, spojiť zdroje a zabezpečiť účinnejšiu, koordinovanejšiu a komplexnejšiu reakciu Európskej únie pozdĺž hlavných migračných trás.

Medzi najdôležitejšie oblasti spolupráce s tretími krajinami patria **readmisia a návraty** nelegálnych migrantov do krajiny pôvodu alebo tranzitu. Ide o komplexnú tému, v zásade Slovenská republika apeluje nielen na požívanie pozitívnych pák voči tretím krajinám, ale v prípade nespôlupráce by mala Európska únia pristúpiť aj k určitým reštrikciám. Fungujúce návraty sú pilierom pre efektívnu migračnú politiku Európskej únie.

Nelegálna migrácia dosahovala v Európskej únii v roku 2023 rekordné hodnoty, čo spôsobilo zavádzanie kontrol na vnútorných schengenských hraniciach. Skutočnosť, že tieto kontroly zaviedlo až 11 členských štátov, ohrozuje samotné fungovanie Schengenu. Vlna nelegálnej migrácie neobišla ani Slovensko. Hraničné kontroly na hraniciach so Slovenskom zaviedli postupne Poľsko, Česko aj Rakúsko, Slovenská republika reagovala zavedením kontrol na hraniciach s Maďarskom.

Členské štáty a aj samotná Európska únia sa zamerali na **boj proti prevádzacstvu**. V decembri 2023 Komisia predložila balík zameraný na boj proti prevádzacstvu migrantov. ktorého cieľom je zmodernizovať právny rámec Európskej únie na boj proti prevádzacstvu migrantov, aby Európska únia mala k dispozícii potrebné právne a operačné nástroje na reakciu na nový modus operandi prevádzáčov. Aktualizuje sa existujúci právny rámec Európskej únie na sankcionovanie prevádzáčov migrantov pôsobiacich na migračných trasách a stanovuje sa nový moderný právny, operačný a medzinárodný rámec spolupráce proti prevádzacstvu migrantov na nadchádzajúce roky.

Dôležitou témou rokovaní bol aj návrh **Nariadenia o predchádzaní sexuálnemu zneužívaniu detí a boji proti nemu**. V Rade je aktuálne problematické dosiahnuť dohodu na silnom nástroji, preto Komisia v novembri 2023 navrhla predĺženie účinnosti dočasného nariadenia, na základe ktorého môžu teraz poskytovatelia interpersonálnych komunikačných služieb dobrovoľne v rámci svojich služieb odhaľovať sexuálne zneužívanie detí, a ktorého účinnosť vyprší v auguste 2024.

Zároveň v roku 2023 prebiehali rokovania o návrhoch právnych predpisov k výmene **informácií** medzi orgánmi presadzujúcimi právo o ochrane **kritickej infraštruktúry**, boji proti **terorizmu, extrémizmu a radikalizácii**, boji proti **drogám**.

Aktivity Európskej únie v **oblasti zdravia** sa v roku 2023 odvíjali od doznievajúcej pandémie COVID-19, ako aj pokračujúcej práce na aktivitách začatých v roku 2022 s cieľom posilňovať Európsku zdravotnú úniu. Boli predložené nové legislatívne aj nelegislatívne návrhy najmä v oblasti farma politiky, ktorá bude v nasledujúcom období kľúčová. Oblasť s najväčším politickým dôrazom boli **spoločné obstarávanie vakcín proti COVID-19 na úrovni Európskej únie** a návrh **Nariadenia o spoločnom priestore pre zdravotné údaje**.

Súhrnne do decembra 2023 bolo na základe zmluvných záväzkov z predchádzajúcich rokov do Európskej únie dodaných takmer 1,5 mld. dávok vakcín, pričom **Slovenskej republike bolo dodaných viac než 1,6 mil. dávok vakcín** proti ochoreniu COVID-19. Európska únia aj v roku 2023 stála v čele globálnej iniciatívy COVAX, zabezpečujúcej globálny prístup k vakcínam proti COVID-19. Slovenská republika v uplynulom roku darovala prostredníctvom tohto mechanizmu viac než 1,2 mil. dávok Kambodži, Brazílii a Egyptu. V kontexte bilaterálneho darovania Slovenská republika darovala Kazachstanu a Srbsku vakcíny v celkovom objeme viac než 820 tis. dávok. Hoci WHO začiatkom mája 2023 oznámila, že pandémie COVID-19 už nepredstavuje globálny stav núdze v oblasti verejného zdravia, Európska únia a jej členské štáty ostávajú aj naďalej ostražité. Proces spoločného obstarávania vakcín bude pokračovať aj v budúcnosti na báze dobrovoľnej participácie. V súčasnosti prebiehajú nevyhnutné procesy s tým, že finalizácia a podpis zmlúv pre mRNA, ako aj proteínové vakcíny sa očakáva v priebehu roka 2024.

Návrh **Nariadenia o Európskom priestore pre zdravotné údaje** (ďalej len „EHDS“) je prvý z európskych spoločných dátových priestorov navrhnutých v oznámení Európska stratégia pre údaje z roku 2020, v ktorom sa oznámilo vytvorenie deviatich sektorových a doménových dátových priestorov. V decembri 2023 bolo dosiahnuté všeobecné smerovanie a mandát na začatie rokovaní s Európskym parlamentom. Pre Slovenskú republiku bola kontroverznou a politickou otázkou možnosť „opt – out“, čo sa týka sekundárneho zdieľania dát a Slovenská republika trvala na dobrovoľnosti a väčšej ochrane práv pacientov pri takomto zdieľaní dát. Kompromisné znenie všeobecného smerovania upustilo od rigidného pôvodného návrhu Európskej komisie, pripúšťa mnohé flexibility čo sa týka práv pacientov a stanovili sa aj dlhé prechodné lehoty na prevzatie nariadenia do praxe. Slovenskej republike sa dosiahnutý kompromis javí ako vyvážený.

V roku 2023 pokračovala diskusia k návrhu **Nariadenia o normách kvality a bezpečnosti látok ľudského pôvodu určených na humánne použitie**, ktorého cieľom je posilniť existujúci právny rámec pre krv, tkanivá a bunky na úrovni Európskej únie. Do konca roka prebehli 3 trialógy, pričom najdôležitejšie otázky boli dobrovoľné bezplatné darcovstvo, dodávky SoHO látok a dátum účinnosti nariadenia. Slovenská republika požadovala najmä predĺženie prechodných lehôt a zameriavala sa na etické aspekty návrhu. Na poslednom trialógu

sa podarilo dosiahnuť celkovú politickú dohodu, ktorá má byť odsúhlasená v januári 2024. Nariadenie začne byť účinné 3 roky po vstupe do platnosti a niektoré ustanovenia až 4 roky po vstupe do platnosti.

Návrh **Nariadenia o poplatkoch a platbách splatných Európskej agentúre pre lieky** (ďalej len „EMA“) má za cieľ aktualizovať regulačný rámec pre poplatky platené EMA v súvislosti s humánnymi liekmi a veterinárnymi liekmi. Kľúčovým cieľom návrhu je zabezpečiť, aby bol systém poplatkov odolný voči budúcnosti, a to zavedením regulačnej flexibility v spôsobe jeho úpravy prostredníctvom delegovaných aktov, ktoré menia výšku poplatkov stanovených v prílohách, ktoré sú najdôležitejšími časťami nariadenia. Počas trialógov v druhom polroku sa podarilo dosiahnuť celkovú politickú dohodu.

V apríli 2023 Európska komisia v rámci Farmaceutickej stratégie Európskej únie predložila očakávaný **Farma balík – komplexnú revíziu farmaceutického rámca Európskej únie**, ktorý predstavuje najzásadnejšiu zmenu v oblasti farma politiky v Európskej únii za posledných 20 rokov s cieľom posilniť podporu inovácií, najmä v oblasti neuspokojených medicínskych potrieb; vytvoriť vyvážený systém pre lieky v Európskej únii, ktorý by podporoval cenovú dostupnosť pre systémy zdravotnej starostlivosti a zároveň odmeňoval inovácie; zabezpečiť pacientom prístup k inovatívnym a zavedeným liekom s osobitným dôrazom na zvýšenie bezpečnosti dodávok v celej Európskej únii.

Pokiaľ ide o **Odporúčania Rady na urýchlenie opatrení Európskej únie v boji proti antimikrobiálnej rezistencii v zmysle prístupu „jedno zdravie“**, ohľadom obozretného užívania antibiotík majú štáty prijať národné opatrenia na zníženie užívania antibiotík do roku 2030, t.j. pre Slovenskú republiku je odporúčané zníženie z 19,3 na 9%. Európska komisia spolu s EMA a agentúrami pre lieky jednotlivých členských štátov v decembri 2023 uverejnila **prvý únijský zoznam kritických liekov**. Uverejnenie zoznamu je súčasťou predloženého návrhu farmaceutického balíka a zároveň súčasťou úsilia Európskej únie zlepšiť svoju odolnosť a strategickú autonómiu pri súčasných geopolitických výzvach. Liek je zaradený do zoznamu kritických liekov, ak je nevyhnutný na zabezpečenie kontinuity poskytovania kvalitnej zdravotnej starostlivosti a zaručenie vysokej úrovne ochrany verejného zdravia v Európe.

Výbor pre zdravotnú bezpečnosť sa okrem bežnej agendy týkajúcej sa prenosných ochorení (COVID-19, Mpox, vtáčia chrípka) a pomoci ukrajinským odídencom v plnej miere zameriaval na proces implementácie **Nariadenia o závažných cezhraničných ohrozeniach zdravia**. Predmetné nariadenie je jedným z pilierov budovania tzv. Európskej zdravotnej únie, a vzniklo v dôsledku dopadov pandémie ochorenia COVID-19 na jednotlivé štáty Európskej únie. Jednotlivé články, ktoré sa majú implementovať budú v priebehu roka 2024 precizované prostredníctvom prijímania delegovaných alebo vykonávacích nariadení Európskej komisie.

Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb (ďalej len „ECDC“) sa v roku 2023 zameriavalo na implementáciu svojho posilneného mandátu, ktorý umožňuje ECDC okrem iného precíznejší dohľad nad prenosnými ochoreniami v členských štátoch Európskej únie. Súbežne s touto strategickou iniciatívou sa uskutočňovali bežné aktivity ECDC v rámci odborných sietí, v ktorých prebiehali expertné diskusie.

V nadväznosti na správu Európskej komisie o pokroku pri budovaní Európskeho vzdelávacieho priestoru Rada Európskej únie prijala **Uznesenie o európskom vzdelávacom priestore: výhľad na rok 2025 a obdobie po ňom. Európsky rok zručností 2023**, iniciatíva zameraná na upriamenie pozornosti na odborné vzdelávanie, rekvalifikáciu, lepšie uplatnenie na trhu

práce a zvyšovanie konkurencie schopnosti, bola jedným z kľúčových návrhov Európskej komisie na rok 2023. Digitalizácia a prechod na zelené technológie postavili mnohých ľudí a profesie na okraj pracovného trhu. Práve preto sa pozornosť upriamila na hľadanie riešení a Rada ministrov schválila **Odporúčania zameriavajúce sa na zručnosti pre zelenú transformáciu a kľúčové faktory pre úspešne digitálne vzdelávanie a odbornú prípravu**. Pandémia COVID-19 a konflikt na Ukrajine, zvýšený nárast dezinformácií a nástrojov na ich šírenie vyzdvihli do popredia dôležitosť európskych hodnôt a vzdelávania o demokratickom občianstve, čo členské štáty potvrdili schválením záverov Rady k tejto téme. Vzdelávacie priestor by mal byť bezpečným miestom, kde prevláda rešpekt, tolerancia, rovnosť, spravodlivosť a solidarita. Potreba reakcie vzdelávacích systémov na integráciu ukrajinských žiakov a učiteľov bola aj v roku 2023 ďalšou z kľúčových tém v oblasti vzdelávania.

Únia v zaujme priblížiť sa občanom budovala aj v roku 2023 na zisteniach, ktoré priniesla Konferencia o budúcnosti Európy a rok 2022 ako Európsky rok mládeže. Rada schválila závery o **sociálnom rozmere udržateľnej Európy pre mládež** a tiež zdôraznila, že mladí ľudia sú dôležitou súčasťou európskej spoločnosti a mali by byť aktívnejšie zapájaní do rozhodovacích procesov o politikách Európskej únie.

Rok 2023 bol v **oblasti športu** venovaný témam dodržiavania ľudských práv pri organizovaní významných medzinárodných športových podujatí a odstraňovania nerovností medzi mužmi a ženami. Je dôležité využiť potenciál športu na aktívne presadzovanie rovnosti prostredníctvom zvyšovania povedomia a bojom proti prevládajúcim rodovým stereotypom.

V roku 2023 úspešne prebiehal **tretí rok realizácie programov Európskej únie Erasmus+ a Európsky zbor solidarity**, ktoré sú implementované v rokoch 2021 – 2027. Národné agentúry Erasmus+ pôsobiace v Slovenskej republike sa zapojili do rôznych typov aktivít v rámci Európskeho roka zručností. V roku 2023 sa zároveň na európskej, ako aj národnej úrovni začala **príprava hodnotiacej správy Erasmus+**, ktorá bude v zmysle nariadenia k programu Erasmus+ mapovať záverečné hodnotenie programu Erasmus+ implementovaného v rokoch 2014 – 2020 a priebežné hodnotenie realizácie prvých rokov aktuálneho programu Erasmus+, ktorý sa implementuje v rokoch 2021 – 2027. Národná hodnotiacia správa Erasmus+ má byť zaslaná Európskej komisii do konca mája 2024.

V **oblasti štatistiky** Eurostat realizoval partnerské hodnotenie tzv. „peer review“ na Štatistickom úrade Slovenskej republiky, ktoré bolo vyvrcholením niekoľkomesačného procesu. Partnerské hodnotenie predstavuje pre Slovensko príležitosť preukázať kvalitu oficiálnej štatistiky a dôslednú implementáciu **Kódexu postupov pre európsku štatistiku**. Výsledkom analýzy a návštevy tímu medzinárodných nezávislých odborníkov na európsku štatistiku (v júni 2023) bola záverečná správa s odporúčaniami na zlepšenie pre danú krajinu. Štatistický úrad Slovenskej republiky vzápätí vypracoval konkrétne opatrenia s cieľom naplniť odporúčania, ktoré sa budú každoročne monitorovať. Takéto hodnotenia sa realizujú v celom Európskom štatistickom systéme, teda v členských štátoch Európskej únie a krajinách EZVO v rokoch 2021 až 2023.

V **oblasti audiovizie** bol predmetom rokovaní v roku 2023 návrh **Nariadenia, ktorým sa ustanovuje spoločný rámec mediálnych služieb na vnútornom trhu** (Európsky akt o slobode médií, ďalej len „EMFA“). Prijatie EMFA prispeje k zlepšeniu vnútorného mediálneho trhu, ktorý bude konkurencie schopnejší. Koncom roka bola dosiahnutá predbežná politická dohoda s Európskym parlamentom.

V decembri 2023 bola dosiahnutá v trialógoch politická dohoda na **návahu smernice o vymáhaní majetku a konfiškácii**, čo predstavuje významný krok v širšom úsilí na úrovni Európskej únie v boji proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti.

V júni 2023 Rada Európskej únie schválila všeobecné smerovania k ďalším nástrojom, vrátane návrhu **Smernice o harmonizujúcej trestné činy a sankcie za porušenie reštriktívnych opatrení** a návrh **Smernice o prevencii proti obchodovaniu s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania**. Slovenská republika všetky tieto iniciatívy v ich cieľoch podporuje.

Medzi hlavné ciele **programu Kreatívna Európa** patrí ochrana a podpora európskej kultúrnej a jazykovej rozmanitosti prostredníctvom vytvárania medzinárodných kultúrnych projektov. Cieľom všetkých výziev je podpora a rešpektovanie rozmanitosti, medzikultúrnych a občianskych zručností, demokratických hodnôt a kultúry členských štátov, pričom dôraz sa kladie aj na rešpektovanie Európskej zelenej dohody. Program Kreatívna Európa sa dostal do polovice svojho programového obdobia 2021 – 2027 a podpora pre slovenské subjekty zaznamenala najvyššiu sumu, odkedy je Slovenská republika členským štátom programu (za rok 2023 spolu 2 063 415,56 eur). Podporené projekty sa venujú širokému záberu tém a žánrov v umení, pokračovala príprava projektu Európske hlavné mesto kultúry Trenčín 2026. Národná kancelária programu Creative Europe Desk Slovensko zorganizovala v priebehu roka celkom 26 podujatí zameraných na propagáciu medzinárodnej kultúrnej spolupráce, prezentáciu úspešných projektov a vzdelávanie profesionálov a profesionálok pôsobiach v kultúrnom a kreatívnom sektore.

2.6. Nový impulz pre európsku demokraciu

Ku kľúčovým nástrojom zameraným na ochranu právneho štátu patrí **Výročná správa Európskej komisie o stave právneho štátu v Európskej únii**, ktorá monitoruje vývoj v oblasti justície, protikorupčných opatrení, slobody médií a systému brzd a protiváh v jednotlivých členských štátoch Únie. V jej štvrtom vydaní publikovanom dňa 5. júla 2023 Európska komisia uvádza aj konkrétne odporúčania s cieľom podporiť členské štáty v ich úsilí o pokračovanie prebiehajúcich alebo plánovaných reforiem, vyzdvihnúť pozitívne trendy, alebo naopak poukázať na oblasti, v ktorých vidí priestor pre zlepšenia. **Kapitola venovaná Slovenskej republike má v porovnaní s predošlými vydaniaми mierne kritickejšiu naratív**. Prvá časť je zameraná na justíciu a v nej prebiehajúce reformy. Pretrvávajú obavy týkajúce sa právomoci generálneho prokurátora zrušiť rozhodnutia podriadených prokurátorov. Justičný systém stále čelí výzvam pokiaľ ide o efektivitu v správnych konaniach. Európska komisia ďalej upozorňuje, že Slovensko neurobilo kroky smerom k regulovaniu lobingu a prijalo iba úvodné kroky smerom k posilneniu legislatívy o konflikte záujmov a majetkových priznaniach. Najpozitívnejšie vyznieva hodnotenie Európskej komisie v oblasti médií, ktorá je predmetom tretej časti správy. Kritická je aj štvrtá časť, kde Európska komisia opätovne konštatuje nedostatočné zapojenie aktérov do legislatívneho procesu, najmä v prípade zrýchlených legislatívnych konaní, obavy pretrvávajú v rámci legislatívneho procesu aj pri poslaneckých návrhoch.

V marci 2023 prebehla na zasadnutí Rady pre všeobecné záležitosti diskusia o stave **právneho štátu v Slovenskej republike**, a to v rámci pravidelného dialógu o kapitolách správy Európskej komisie venovaných jednotlivým piatim členským štátom v abecednom poradí.

Konanie podľa článku 7 Zmluvy o Európskej únii voči Poľsku i Maďarsku prebiehalo aj v roku 2023. Diskusie sa uskutočňovali na pôde Rady pre všeobecné záležitosti a v prípade oboch krajín, teda Poľska i Maďarska, došlo v máji 2023 k ďalším, v poradí už šiestym kolám vypočutí.

V prípade Poľska (postup spustený Európskou komisiou v decembri 2017) je kritika Európskej komisie vo vzťahu k spornej justičnej reforme úzko prepojená predovšetkým s vyplácaním splátok Plánu obnovy a odolnosti. V prípade Maďarska (postup spustený Európskym parlamentom v septembri 2018) sa rozsah problematických oblastí týka širšieho spektra, okrem justície zahŕňa napr. aj slobodu médií, akademickú slobodu, boj proti korupcii, fungovanie neziskových organizácií, práva LGBTI a práva migrantov. Vo vzťahu k Maďarsku bol vo vzťahu k týmto oblastiam uplatnený aj postup v rámci **mechanizmu kondicionality právneho štátu na ochranu rozpočtu Únie**.

K návrhu smernice o strategických žalobách proti verejnej účasti (ďalej len „SLAPP“), ktorý predstavoval jedno z opatrení vychádzajúcich z Akčného plánu pre európsku demokraciu zameraných na posilnenie plurality a slobody médií v Európskej únii, bola koncom roka 2023 dosiahnutá dohoda medzi Radou a Európskym parlamentom na znení smernice. Cieľom návrhu je zavedenie procesných záruk pre dotknuté osoby.

V júni Európska komisia prijala aj návrh **nariadenia o ochrane dospelých**. Cieľom návrhu nariadenia je harmonizovať pravidlá právomoci súdov, rozhodné právo, podmienky pre uznanie cudzích opatrení či plnomocenstiev a podmienky cezhraničnej spolupráce. Zavádza aj niektoré praktické nástroje, ako napríklad osvedčenie o plnomocenstve, či prepojenie registrov obsahujúcich ochranné opatrenia.

V septembri Európska komisia prijala návrh **smernice o európskych cezhraničných združeniach**, ktorý nahrádza predchádzajúce neúspešné pokusy o prijatie právnej úpravy v tejto oblasti (európske združenie / európska nadácia). Návrh odstraňuje prekážky pre neziskové organizácie, ktoré chcú pôsobiť vo viacerých členských štátoch vytvorením novej právnej formy Európskeho cezhraničného združenia. Slovenská republika s návrhom nesúhlasí z dôvodu absencie právneho základu, ako aj kvôli niektorým ustanoveniam o hospodárskej činnosti združení.

Významný posun nastal aj v rokovaní o **pristúpení Európskej únie k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv**, kde sa proces dostáva do finálnej fázy. Uvedeným sa naplní záväzok z Lisabonskej zmluvy a umožní sa lepšia vymožitelnosť základných práv občanov Únie voči inštitúciám Európskej únie. Slovenská republika podporuje skoré ukončenie rokovaní.

V júni 2023 sa začali diskusie aj k novému návrhu **smernice o boji proti korupcii**, ktorý harmonizuje právny rámec Európskej únie v oblasti boja proti korupcii. Slovenská republika všeobecne ciele návrhu podporuje.

V júli 2023 bol Európskou komisiou predložený návrh **Smernice, ktorou sa mení smernica o ochrane obetí trestných činov**. Cieľom navrhovaných zmien je zlepšiť prístup obetí k informáciám, lepšie zosúladiť ochranné opatrenia s potrebami obetí, zlepšiť prístup k podpore pre zraniteľné obeť, zabezpečiť efektívnejšiu účasť obetí na trestnom konaní a uľahčiť prístup k odškodneniu. Slovenská republika návrh podporuje.

3. Personálne zastúpenie Slovenskej republiky v inštitúciách Európskej únie

V štruktúrach Európskej únie v roku 2023 pracovalo **826 občanov** Slovenskej republiky (v Európskej komisii 473 občanov, v Európskom parlamente 202, v Rade Európskej únie 82, vo Výbore regiónov 16, v Európskom hospodárskom a sociálnom výbore 19 a v rámci Európskej služby pre vonkajšiu činnosť 34). V roku 2023 pôsobilo v inštitúciách Európskej únie 31 dočasne vyslaných národných expertov.

Zvýšenie zastúpenia občanov Slovenskej republiky v európskych inštitúciách, orgánoch a agentúrach má zásadný význam pre presadzovanie slovenských národnoštátnych záujmov na pôde Európskej únie v rámci jednotlivých politík. Od vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie chýba ucelená stratégia cieľavedomého presadzovania Slovákov v inštitúciách Európskej únie, v dôsledku čoho Slovensko patrí medzi najslabšie zastúpené členské štáty pokiaľ ide o obsadzovanie relevantných riadiacich a rozhodovacích pozícií.

V marci 2023 podpísala Slovenská republika s Európskou komisiou **Akčný plán o geografickej rovnováhe pre Slovensko**. Plán predpokladá prijatie viacerých odporúčaní s cieľom zvýšiť zastúpenie slovenských občanov v inštitúciách, orgánoch a agentúrach Európskej únie a umožniť väčšiemu počtu zamestnancov štátnej a verejnej správy získať pracovné skúsenosti z fungovania inštitúcií a tvorby európskych politík. V rámci opatrení Akčný plán ráta s prijatím národnej stratégie, ktorá má za cieľ zvrátiť nepriaznivý stav zvýšením povedomia a informovanosti širokej verejnosti o pracovných príležitostiach v inštitúciách, orgánoch a agentúrach Európskej únie. Súčasťou národnej stratégie by malo byť prijatie koncepcie zameranej na skvalitnenie štátnej správy pri výkone európskej agendy a zmenu nepriaznivého trendu pri presadzovaní občanov Slovenskej republiky v inštitúciách Európskej únie. V tejto súvislosti sa opatrenia prijaté na strane Slovenskej republiky zamerali v roku 2023 na prípravu **Koncepcie pre zvýšenie zastúpenia občanov Slovenskej republiky v inštitúciách Európskej únie** (ďalej len „Koncepcia“), na **zlepšenie informovanosti** odbornej aj laickej verejnosti o kariére v inštitúciách Európskej únie a v neposlednom rade aj na **aktívnu a systematickú podporu občanov Slovenskej republiky** s cieľom zvýšiť ich úspešnosť vo výberových konaniach do inštitúcií Európskej únie.

Zámerom pripravovanej Koncepcie je zároveň nastaviť štátnu a verejnú správu v dostatočnom časovom predstihu na výkon **druhého predsedníctva Slovenskej republiky v Rade Európskej únie v roku 2030**. K hlavným cieľom Koncepcie patrí dosiahnuť zvýšenie zastúpenia občanov Slovenskej republiky na úroveň odporúčanej kvóty 1,8% do roku 2030, zvýšiť informovanosť zamestnancov štátnej a verejnej správy, ako aj širokej verejnosti o pracovných pozíciách v inštitúciách Európskej únie, poskytovať systematickú odbornú prípravu pre všetkých záujemcov o účasť vo výberových konaniach do štruktúr Európskej únie, ako aj politickú podporu pre kandidátov na riadiace pozície v prioritných oblastiach európskych politík a zabezpečiť nový spôsob financovania vysielania národných expertov do inštitúcií Európskej únie.